

MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete

Tanyakutatás

2005-2006

Kutatási jelentések

8. füzet

**A HOMOKHÁTSÁGI TANYÁK JELLEMZŐI
AZ ADATLAPOK ALAPJÁN**

Témavezető: Dr. Csatári Bálint

Szerző: Petrás Ede

Kecskemét
2006

A HOMOKHÁTSÁGI TANYÁK JELLEMZŐI

AZ ADATLAPOK ALAPJÁN

Előszó

A Magyar Regionális és az Országos Területfejlesztési Hivatal Kiemelt Térségi Programok Főosztálya 2005-ben, a Duna-Tisza közti Homokhátság vízpótlásáról szóló országgyűlési és kormányhatározatok nyomán átfogó tanyakutatással bízta meg intézetünket.

Az MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete a kutatás részeként öt nagy tematikus egységet dolgozott ki. Az egyes témákat komplexen – az adott témakör módszertani sajátosságait figyelembe véve – vizsgáltuk. Továbbá feltártuk azokat a folyamatokat és törvényszerűségeket, amelyek elősegíthetik a Homokhátság településeinek külterületén található, különböző típusú tanyás térségek felzárkóztatási-fejlesztési lehetőségeinek kidolgozását.

Az öt tematikus egység a következő:

- A tanyás térségek környezete
- A tanyás térségek gazdasága
- A tanyás térségek társadalma
- A tanyák épített környezete
- A tanyatípusok és progresszív elemek a külterületen

Reményeink szerint a tanulmányok jó alapot adhatnak egy meginduló párbeszédhez – s ezzel együtt a tanyai társadalom életminőségének felzárkóztatásához.

A Homokhátság „európai léptékű” fejlesztése ugyanis csak a tanyákon élő helyi társadalom, egy képzett szakembergárda, egy jól informált és informáló közszolgálati háttér és egy szociálisan érzékeny, de gazdaságilag racionális politikai akarat együttműködésével lehetséges.

E nyolcadik, – a 2005-ben dokumentált kutatási jelentések sorozatba illeszkedő – kiegészítő füzet célja, hogy közzétegye és röviden értékelje a vizsgálat során létrehozott egyedi kérdőíves tanyai adatbázis információit, mintegy pótolva az utóbbi évtizedek külterületi statisztikáinak nagy hiányosságait. Az adatok részletes elemzése jórészt alátámasztja és kiegészíti a különböző témák feldolgozása során elért kutatási eredményeket. Az eredeti adatokat felhasználni szándékozók számára, a továbbgondolás érdekében az egyes alfejezetek végén táblázatok formájában részletesen ismertetjük az adatbázis odavonatkozó adatait.

BEVEZETŐ

A 2005. évi tanyakutatás keretében a Homokhátság 104 települése közül 91 város és község külterületén, a népszámlálási adatokban szereplő külterületi háztartások mintegy tizedéről, 4.808 tanyáról, a Homokhátságon regisztrált külterületi háztartások kis híján 10 %-áról készítettünk adatlapot. Ezek az adatlapok általános információkat tartalmaznak a tanyák bizonyos adottságairól ill. ezeknek a közelmúltban bekövetkezett változásairól. (A Tanyai adatlap megtalálható a Mellékletben.) A kutatásban részt vevő tanyák kiválasztása rétegzett, véletlenszerű mintavétellel történt, figyelembe véve az egyes megyék és településtípusok népességének arányát. A fentiek alapján adataink reprezentatívnak tekinthetők a homokhátsági tanyás területre. Az adatlapok kitöltését a helyi viszonyokat jól ismerő tanyagondnokok, mezőőrök és szociális segítők közreműködésével valósítottuk meg.

Az adatlapokon begyűjtött információk hat különböző témakört ölelnek föl:

1. a tanyai lakosságra vonatkozó adatok – származás, korszerkezet, szociális és megélhetési problémák;
2. a modern életforma elterjedése – a tanya ellátottsága háztartási gépekkel, gépjárművekkel, számítógéppel ill. internet-hozzáféréssel;
3. környezeti állapot – a tanya természetes és épített környezetének minősége, tájba illő volta, az elmúlt évtized környezeti változásai;
4. infrastrukturális fejlettség – útviszonyok, az anyatelepüléstől és a legközelebbi főúttól való távolság, közműellátottság;
5. a tanyai gazdálkodás jellege – nagyságrendje, ágazati szerkezete, jövedelmezősége, a tanyához tartozó földterület nagysága, az árutermelés volumene;
6. gyarapodás és fejlesztések – az anyagi helyzet változása, ingatlanépítés és -förlújítás, gépjármű- és gépvásárlás az elmúlt tíz év során.

I. A HOMOKHÁTSÁGI TANYÁK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

Az adatlapok alapján létrehozott tanyai adatbázis elemzésével a rendelkezésre álló népszámlálási adatoknál sokkal részletesebb képet alkothatunk a homokhátsági külterületi háztartásairól. Az alábbiakban néhány általános, a tanyavilág egészére jellemző tény ill. tendenciát vázolunk föl.

Lakosság

A tanyák lakosságát évtizedekre visszamenően nagy mobilitás jellemzi. Ez nem pusztán elvándorlást, hanem egy párhuzamosan zajló, tanyára vándorlási folyamatot is jelent. A kiköltözési hullám napjainkban történő erősödésére enged következtetni az, hogy a két felnőttnek ill. a gyermekeknek is otthont adó háztartások között az átlagosnál jóval magasabb a nem tanyai származásúak aránya.

A külterületi lakosok korszerkezetére jellemző az előregedés. A tanyai háztartások két legjellemzőbb típusa a két felnőttből és legfeljebb két gyermekből álló nukleáris család ill. az egyetlen, ritkábban két idős személyből álló háztartás. Komolyan veszélyezteteti a tanyai élet fenntarthatóságát, hogy meglehetősen alacsony a gyermekek aránya, és szinte hiányzik a 35 év alatti felnőtt korosztály.

Minden ötödik tanyát megélhetési gondok vagy szociális problémák terhelnek. Különösen súlyosak e problémák az egy felnőtt által lakott háztartások esetében, aminek fő okai föltehetőleg ezek bizonytalan anyagi helyzete és az egyedül élők körében különösen elterjedt káros szenvedélyek, deviáns magatartásformák.

a családfenntartó tanyai lakos					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	tősgyökeres tanyai	3014	62,7	69,5	69,5
	nem tanyai gyökerű	1086	22,6	25,0	94,5
	külföldi állampolgár	129	2,7	3,0	97,5
	Nem tudja	109	2,3	2,5	100,0
	Összesen	4338	90,3	100,0	
Hiányzik	Rendszer	466	9,7		
Összesen		4804	100,0		

Keresztábra							
		gyermek szám a háztartásban					Összesen
		0	egy gyermek	két gyermek	három gyermek	négy vagy több gyermek	
nem tanyai gyökerű	Elemszám	631	162	178	56	59	1086
	Várható érték	745,5	122,9	134,7	44,3	38,6	1086,0
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	58,1%	14,9%	16,4%	5,2%	5,4%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	21,2%	33,0%	33,1%	31,6%	38,3%	25,0%
	Reziduális	-8,7	4,3	4,6	2,1	3,9	

Keresztábra							
		középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)					Összesen
		0	egy felnőtt	két felnőtt	három felnőtt	négy vagy több felnőtt	
a családfenntartó lakos nem tanyai gyökerű	Elemszám	368	220	468	6	23	1085
	Várható érték	472,3	214,1	372,3	8,3	18,0	1085,0
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	33,9%	20,3%	43,1%	,6%	2,1%	100,0%
	Arányszám: középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)	19,5%	25,7%	31,5%	18,2%	31,9%	25,0%
	Reziduális	-7,4	,5	7,1	-,9	1,4	

gyermek szám a háztartásban					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	0	3390	70,6	70,6	70,6
	egy gyermek	503	10,5	10,5	81,0
	két gyermek	561	11,7	11,7	92,7
	három gyermek	183	3,8	3,8	96,5
	négy vagy több gyermek	167	3,5	3,5	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

35 év alatti fiatalok a háztartásban					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	0	3662	76,2	76,2	76,2
	egy fiatal	545	11,3	11,3	87,6
	két fiatal	496	10,3	10,3	97,9
	három fiatal	30	,6	,6	98,5
	négy vagy több fiatal	71	1,5	1,5	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	0	2269	47,2	47,2	47,2
	egy felnőtt	890	18,5	18,5	65,8
	két felnőtt	1536	32,0	32,0	97,8
	három felnőtt	34	,7	,7	98,5
	négy vagy több felnőtt	74	1,5	1,5	100,0
	Összesen	4803	100,0	100,0	
Hiányzik	Rendszer	1	,0		
Összesen		4804	100,0		

idős személyek a háztartásban (60 év felett)					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	0	2835	59,0	59,0	59,0
	egy idős	1136	23,6	23,7	82,7
	két idős	754	15,7	15,7	98,4
	három idős	14	,3	,3	98,7
	négy vagy több idős	64	1,3	1,3	100,0
	Összesen	4803	100,0	100,0	
Hiányzik	Rendszer	1	,0		
Összesen		4804	100,0		

szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nincsenek	3689	76,8	76,8	76,8
	vannak	1114	23,2	23,2	100,0
	Összesen	4803	100,0	100,0	
Hiányzik	Rendszer	1	,0		
Összesen		4804	100,0		

Keresztábra							
		középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)					Összesen
		0	egy felnőtt	két felnőtt	három felnőtt	négy vagy több felnőtt	
szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	Elemszám	472	291	341	6	4	1114
	Várható érték	526,1	206,5	356,3	7,9	17,2	1114,0
	Arányszám: szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	42,4%	26,1%	30,6%	,5%	,4%	100,0%
	Arányszám: középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)	20,8%	32,7%	22,2%	17,6%	5,4%	23,2%
	Reziduális	-3,7	7,4	-1,1	-8	-3,7	

A modern életforma elterjedése

A külterületi háztartások ellátottsága a modern életformához szükséges berendezésekkel jelentősen elmarad az országos színvonaltól. A tanyáknak csupán mintegy kétharmada rendelkezik valamennyi elektromos háztartási géppel, a többi háztartásban ilyen eszközök alig vagy egyáltalán nem találhatóak. A számítógéppel való ellátottság és az internethasználat a homokhátsági tanyákra szinte egyáltalán nem jellemző, még a nagymértékben árutermelő háztartások túlnyomó többségében sincs jelen.

Gépjármű csupán minden második tanyai háztartás tulajdonában van. Ez az alacsony arány különösen súlyosnak tűnik, ha belegondolunk e településtípus szórványjellegébe, ami jelentősen behatárolja a gépkocsi nélkül élők közlekedési lehetőségeit. A gépkocsival rendelkező tanyaiaknak viszont csaknem a fele rendelkezik valamilyen teherszállító járművel is. Ez a csoport természetesen nagyjából azonos az árutermelő mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdálkodókéval.

a tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	jól ellátott	996	20,7	23,3	23,3
	közepesen ellátott	1788	37,2	41,9	65,2
	gyengén ellátott	928	19,3	21,7	86,9
	nincsenek ilyen eszközök	560	11,7	13,1	100,0
	Összesen	4272	88,9	100,0	
Hiányzik	Rendszer	532	11,1		
Összesen		4804	100,0		

számítógéppel való ellátottság és internetelés					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nincsen számítógép	4368	90,9	90,9	90,9
	van számítógép	308	6,4	6,4	97,3
	van internet is	128	2,7	2,7	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

Keresztábra					
		mezőgazdasági termékek értékesítése		Összesen	
		nincsen	van		
nincsen számítógép	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	93,5%	85,6%	90,9%	

gépjárművel való ellátottság					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nincsen	2372	49,4	49,4	49,4
	személyautó van	1347	28,0	28,0	77,4
	teherszállító jármű is van	1085	22,6	22,6	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

Keresztábra					
			mezőgazdasági termékek értékesítése		Összesen
			nincsen	van	
gépjárművel való ellátottság	nincsen	Elemszám	2007	365	2372
		Várható érték	1595,8	776,2	2372,0
		Arányszám: gépjárművel való ellátottság	84,6%	15,4%	100,0%
		Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	62,1%	23,2%	49,4%
		Reziduális	25,3	-25,3	
	személyautó van	Elemszám	908	439	1347
		Várható érték	906,2	440,8	1347,0
		Arányszám: gépjárművel való ellátottság	67,4%	32,6%	100,0%
		Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	28,1%	27,9%	28,0%
		Reziduális	,1	-,1	
	teherszállító jármű is van	Elemszám	317	768	1085
		Várható érték	730,0	355,0	1085,0
		Arányszám: gépjárművel való ellátottság	29,2%	70,8%	100,0%
		Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	9,8%	48,9%	22,6%
		Reziduális	-30,4	30,4	
Összesen	Elemszám	3232	1572	4804	
	Várható érték	3232,0	1572,0	4804,0	
	Arányszám: gépjárművel való ellátottság	67,3%	32,7%	100,0%	
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	100,0%	100,0%	100,0%	

Környezet

A homokhátsági tanyák általában szép, értékes természeti környezetben fekszenek. Lakóépületeik majdnem kétharmad része hagyományos építésű, de ezek közül sokat följújtottak, korszerűsítettek. Az annak idején érvényben lévő általános külterületi építési tilalom ellenére viszonylag magas a szocialista korszakban épített lakások aránya is, de az

1990 óta épült lakóépületek száma minimális. A tanyatelkeknek még ma is jellegzetes tartozéka a mezsgyéjük mentén körülfutó facsoport, ám ennek elterjedtsége ma már korántsem annyira általános mint néhány évtizeddel ezelőtt. Az egykor szintén tipikus tartozéknak számító szőlő vagy gyümölcsös napjainkra már csupán minden harmadik tanyahoz kapcsolódik. A tájba illő, gondosan rendben tartott porták mellett azonban számottevő a leromlott természeti és épített környezetű, gondozatlan, valamint a tájidegen tanyák aránya is, amelyeknél már nem érvényesül a tanya és a természet egykor harmonikus kapcsolata.

a tanya természeti környezetének jellege					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	szép, értékes természeti környezet	3318	69,1	73,2	73,2
	leromlott, romló természeti környezet	1216	25,3	26,8	100,0
	Összesen	4534	94,4	100,0	
Hiányzik	Rendszer	270	5,6		
Összesen		4804	100,0		

az épület jellege					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	új építésű (1990. után)	374	7,8	8,1	8,1
	szocializmusban épült	1362	28,4	29,4	37,4
	hagyományos építésű, korszerűsített	905	18,8	19,5	57,0
	hagyományos építésű, megújítható	1701	35,4	36,7	93,7
	hagyományos építésű, nem megújítható	294	6,1	6,3	100,0
	Összesen	4636	96,5	100,0	
Hiányzik	Rendszer	168	3,5		
Összesen		4804	100,0		

tanyát övező facsoport					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nincsen	1844	38,4	38,4	38,4
	van	2953	61,5	61,6	100,0
	Összesen	4797	99,9	100,0	
Hiányzik	Rendszer	7	,1		
Összesen		4804	100,0		

kert szőlővel és gyümölcsfákkal					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nincsen	3168	65,9	65,9	65,9
	van	1636	34,1	34,1	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

tájbailló tanya					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem	1868	38,9	38,9	38,9
	igen	2936	61,1	61,1	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

a tanyatelek környezeti állapota					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	gondozott	2195	45,7	47,3	47,3
	átlagos	1521	31,7	32,8	80,2
	romló	727	15,1	15,7	95,8
	kifejezetten rossz	193	4,0	4,2	100,0
	Összesen	4636	96,5	100,0	
Hiányzik	Rendszer	168	3,5		
Összesen		4804	100,0		

Infrastrukturális fejlettség

A legtöbb homokhátsági tanya az anyatelepülésének 10 km-es körzetében fekszik, és járható földút, kisebb részben műút köti össze valamely, az anyatelepülésről kivezető közúttal. Közműellátottságuk meglehetősen elmarad a belterületi viszonyoktól. A nagy szolgáltatási rendszerek közül egyedül a villamos energiahálózat fedi le valamelyest a tanyavilágot, ám még így is számottevő a villamosítatlan háztartások aránya. A víz-, gáz- és vezetékes telefonhálózat lefedettsége minimális. E téren az egyéni megoldások (fűtött kút, palackos gáz, mobiltelefon) jellemzőek, de földgázt és telefont sok tanya egyáltalán nem használ.

országúttól való távolság					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	mellette (0-10 méter)	281	5,8	7,4	7,4
	11-500 méter	1061	22,1	27,9	35,3
	501-1000 méter	895	18,6	23,6	58,9
	1001-3000 méter	1199	25,0	31,6	90,4
	3001 méter felett	364	7,6	9,6	100,0
	Összesen	3800	79,1	100,0	
Hiányzik	Rendszer	1004	20,9		
Összesen		4804	100,0		

megközelíthetőség					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	kiépített út	788	16,4	18,2	18,2
	jó földút	1029	21,4	23,8	42,0
	járható földút	2014	41,9	46,6	88,6
	rossz földút	494	10,3	11,4	100,0
	Összesen	4325	90,0	100,0	
Hiányzik	Rendszer	479	10,0		
Összesen		4804	100,0		

anyatelepülés távolsága					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	1 km-en belül	394	8,2	10,0	10,0
	1.001-3 km	1127	23,5	28,7	38,7
	3.001-5 km	1026	21,4	26,1	64,8
	5.001-10 km	1077	22,4	27,4	92,2
	10 km-nél távolabb	306	6,4	7,8	100,0
	Összesen	3930	81,8	100,0	
Hiányzik	Rendszer	874	18,2		
Összesen		4804	100,0		

árammal való ellátottság					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	hálózati	4104	85,4	88,3	88,3
	generátor	41	,9	,9	89,2
	nincs áram	504	10,5	10,8	100,0
	Összesen	4649	96,8	100,0	
Hiányzik	Rendszer	155	3,2		
Összesen		4804	100,0		

vízzel való ellátottság					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	vezetékes	447	9,3	9,7	9,7
	fúrott kút	3643	75,8	79,4	89,1
	ásott kút	380	7,9	8,3	97,4
	hordják	119	2,5	2,6	100,0
	Összesen	4589	95,5	100,0	
Hiányzik	Rendszer	215	4,5		
Összesen		4804	100,0		

gázzal való ellátottság					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	vezetékes	551	11,5	12,6	12,6
	tartályos	124	2,6	2,8	15,4
	PB palackos	3069	63,9	69,9	85,3
	nincs gáz	646	13,4	14,7	100,0
	Összesen	4390	91,4	100,0	
Hiányzik	Rendszer	414	8,6		
Összesen		4804	100,0		

telefonnal való ellátottság					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	vezetékes szolgáltató is van	979	20,4	23,4	23,4
	csak mobil	2469	51,4	59,1	82,5
	nincs telefon	729	15,2	17,5	100,0
	Összesen	4177	86,9	100,0	
Hiányzik	Rendszer	627	13,1		
Összesen		4804	100,0		

Gazdálkodás

A homokhátsági tanyáknak alig négyötöde folytat valamilyen mezőgazdasági tevékenységet. A tanyai gazdálkodás elsősorban kiegészítő jellegű – a legtöbb külterületi háztartás számára a mezőgazdasági termelés legfőbb kiegészítő jövedelemforrást jelent. A tanyák egy jelentős kisebbségének ugyanakkor a gazdálkodás a fő jövedelemforrása.

A termelésben a hagyományos eszközök dominálnak. Viszonylag magas a közepes fejlettségű eszközöket használó háztartások aránya is, ám a korszerű eszközök elterjedtsége már nagyon csekély. A legtöbb tanya rendelkezik valamekkora földterülettel, de ennek mérete általában nem haladja meg a 3 hektárt. A 10 hektárnál nagyobb földterület pedig csupán a tanyáknak egy elenyésző kisebbségére jellemző.

A tanyai gazdálkodás ágazati szerkezete erős összefüggést mutat az árutermelés színvonalával. Míg a vegyes gazdálkodást folytató tanyák túlnyomó többsége csak saját fogyasztásra termel, addig a kizárólag növénytermesztő vagy állattenyésztő gazdaságokra már elsősorban az árutermelés jellemző.

A gyakorta nagy reménységgel emlegetett alternatív gazdálkodási formák a homokhátsági tanyákon egyelőre csak elenyésző mértékben vannak jelen. Biogazdálkodással csupán egy nagyon szűk csoport foglalkozik, és a saját termelvények egyébként jelentéktelen arányú földolgozása is elsősorban saját fogyasztásra történik. Az ökoturizmus

népszerűségének napjainkban bekövetkező növekedése ellenére számottevő jövedelmet az idegenforgalom sem biztosít a tanyák számára. Ezért nem csupán elszigeteltségük és viszonylag kedvezőtlen infrastrukturális adottságaik felelősek, hanem az a tény is, hogy a fizetővendég-fogadás – jellegéből fakadóan – idegen a töredékesen még ma is élő hagyományos tanyai létformától¹.

nem folytat gazdálkodási tevékenységet					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	folytat	3769	78,5	78,5	78,5
	nem folytat	1035	21,5	21,5	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

mezőgazdaság mint jövedelemforrás					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem jövedelemforrás	1769	36,8	40,7	40,7
	kiegészítő jövedelemforrás	1560	32,5	35,9	76,6
	fő jövedelemforrás	1015	21,1	23,4	100,0
	Összesen	4344	90,4	100,0	
Hiányzik	Rendszer	460	9,6		
Összesen		4804	100,0		

gazdálkodás a tanyán					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	hagyományos eszközökkel termelő tanya	2097	43,7	47,2	47,2
	közepes eszközállománnyal rendelkező tanya	870	18,1	19,6	66,8
	korszerű termelési eszközökkel felszerelt tanya	145	3,0	3,3	70,0
	gazdálkodást nem folytató tanya	1035	21,5	23,3	93,3
	Nem tudja	296	6,2	6,7	100,0
	Összesen	4443	92,5	100,0	
Hiányzik	Rendszer	361	7,5		
Összesen		4804	100,0		

¹ SÁNCHEZ, J. S. 2005: *A kedvezőtlen helyzetű vidéki régiók demográfiai válsága: Albacete megye (Kasztília – La Mancha autonóm tartomány) példája*. In: Idem – Szörényiné Kukorelli I. (eds.): Új regionális problémák és kihívások a XXI. században. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia. pp. 295-314.

összes művelt terület kategóriái					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	0 ha	610	12,7	15,2	15,2
	0,1-3 ha	2282	47,5	57,0	72,2
	3,1-10 ha	685	14,3	17,1	89,4
	10,1-20 ha	191	4,0	4,8	94,1
	20,1-50 ha	126	2,6	3,1	97,3
	50- ha	109	2,3	2,7	100,0
	Összesen	4003	83,3	100,0	
Hiányzik	Rendszer	801	16,7		
Összesen		4804	100,0		

mezőgazdasági tevékenység jellege-vegyes					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem vegyes gazdálkodás	2660	55,4	55,4	55,4
	önellátó	1439	30,0	30,0	85,3
	kis tételben árutermelő	579	12,1	12,1	97,4
	nagy tételben árutermelő	103	2,1	2,1	99,5
	Nem tudja	23	,5	,5	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

elsősorban állattenyésztés					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem állattenyésztő gazdálkodás	4187	87,2	87,2	87,2
	önellátó	207	4,3	4,3	91,5
	kis tételben árutermelő	270	5,6	5,6	97,1
	nagy tételben árutermelő	117	2,4	2,4	99,5
	Nem tudja	23	,5	,5	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

elsősorban növénytermesztés					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem csak növénytermesztés	3908	81,3	81,3	81,3
	önellátó	305	6,3	6,3	87,7
	kis tételben árutermelő	396	8,2	8,2	95,9
	nagy tételben árutermelő	172	3,6	3,6	99,5
	Nem tudja	23	,5	,5	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

bio/ökogazdálkodást folytató tanya					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	igen, van bio/ökogazdálkodás	42	,9	1,7	1,7
	nem, nincs bio/ökogazdálkodás	2474	51,5	97,7	99,4
	Nem tudja	16	,3	,6	100,0
	Összesen	2532	52,7	100,0	
Hiányzik	Rendszer	2272	47,3		
Összesen		4804	100,0		

saját termék/termék feldolgozása					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	0	4573	95,2	95,2	95,2
	önellátó	188	3,9	3,9	99,1
	kis tételben árutermelő	16	,3	,3	99,4
	nagy tételben árutermelő	4	,1	,1	99,5
	Nem tudja	23	,5	,5	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

idegenforgalom-vendéglátás					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem jövedelemforrás	4759	99,1	99,1	99,1
	kiegészítő jövedelemforrás	27	,6	,6	99,6
	fő jövedelemforrás	17	,4	,4	100,0
	Nem tudja	1	,0	,0	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

Gyarapodás és fejlesztések

Az elmúlt tíz év során a tanyai háztartások túlnyomó többségének anyagi helyzete stagnált vagy romlott. Ennek ellenére a tanyák majdnem 40 %-ában került sor valamilyen fejlesztésre vagy förlújtásra. Ezek többsége a lakó- ill. melléképületek förlújtására irányult, míg a gazdaságba történő beruházások, föld- vagy gépvásárlások aránya elenyésző volt. Ez utóbbi típusú beruházások általában komplex, az ingatlanokat is érintő fejlesztések részeként valósultak meg, ami egy szűk, tőkeerős réteg tevékenységére enged következtetni.

tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt 10 évben					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	javult	598	12,4	13,0	13,0
	nem változott	1588	33,1	34,6	47,6
	romlott	1501	31,2	32,7	80,4
	nem tudja	901	18,8	19,6	100,0
	Összesen	4588	95,5	100,0	
Hiányzik	Rendszer	216	4,5		
Összesen		4804	100,0		

lakóingatlan építés, felújítás					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem	3810	79,3	79,3	79,3
	igen	994	20,7	20,7	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

gazdasági épület építése, felújítása					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem	4131	86,0	86,0	86,0
	igen	673	14,0	14,0	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

infrastruktúra-fejlesztés					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem	4519	94,1	94,1	94,1
	igen	285	5,9	5,9	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

gépjárművásárlás					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem	4310	89,7	89,7	89,7
	igen	494	10,3	10,3	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

földvásárlás, bérlet					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem	4560	94,9	94,9	94,9
	igen	244	5,1	5,1	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	nem	4422	92,0	92,1	92,1
	igen	381	7,9	7,9	100,0
	Összesen	4803	100,0	100,0	
Hiányzik	Rendszer	1	,0		
Összesen		4804	100,0		

a különböző fejlesztések száma					
		Gyakoriság	Százalék	Érvényes százalék	Kumulatív százalék
Érvényes	0	2939	61,2	61,2	61,2
	1	1139	23,7	23,7	84,9
	2	410	8,5	8,5	93,4
	3	194	4,0	4,0	97,5
	4	83	1,7	1,7	99,2
	5	29	,6	,6	99,8
	6	10	,2	,2	100,0
	Összesen	4804	100,0	100,0	

II. TERÜLETI ÉS TELEPÜLÉSI KÜLÖNBSÉGEK

A homokhátsági tanyavilágban – országrésznyi kiterjedéséből és kulturális hagyományainak sokszínűségéből adódóan – jelentős területi különbségek figyelhetők meg. A belső területeit alkotó, jellemzően több központú térségtől erősen elkülönül a főváros egyre táguló agglomerációjába belesodródó északi rész, az egykori anyatelepülésükhöz máig erős szálakkal kötődő Szeged-környéki tanyaközségek valamint a megyeközponti helyzetéből kifolyólag gyors ütemben agglomerálódó kecskeméti városkörnyék. Ezen túl meghatározó tényező lehet a tanyák szempontjából anyatelepülésük jogállása, társadalmi fejlődése és kulturális hagyományai. A budapesti és a szegedi tágabb városkörnyék tanyáinak sajátosságait a megyei összehasonlítás, a települési eltéréseket pedig a jogállás és településtípus szerinti elemzés mutatja be.

Megyék szerinti különbségek

A homokhátsági tanyavilág legnépesebb és legváltozatosabb területe Bács-Kiskun megyéhez tartozik. A másik két megyénél magasabb a javuló anyagi helyzetű, kiépülő tanyák aránya, és erre a megyére jellemző a legnagyobb birtokméret. Termelési szerkezetük sajátos vonása az értékesítésre történő állattenyésztés. Ugyanakkor a Bács-Kiskun megyei külterületekre jellemző a legtöbb szociális és megélhetési probléma, és itt a legalacsonyabb a fiatal korú, 35 év alatti tanyaiak aránya is.

Keresztábra							
		tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt 10 évben				Összesen	
		javult	nem változott	romlott	nem tudja		
MEGYE	Bács-Kiskun	Elemszám	433	919	877	613	2842
		Várható érték	370,4	983,7	929,8	558,1	2842,0
		Arányszám: MEGYE	15,2%	32,3%	30,9%	21,6%	100,0%
		Arányszám: tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt 10 évben	72,4%	57,9%	58,4%	68,0%	61,9%
		Reziduális	5,7	-4,1	-3,4	4,2	
Összesen	Elemszám	598	1588	1501	901	4588	
	Várható érték	598,0	1588,0	1501,0	901,0	4588,0	
	Arányszám: MEGYE	13,0%	34,6%	32,7%	19,6%	100,0%	
	Arányszám: tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt 10 évben	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Keresztábra									
			összes művelterület kategóriái						Összesen
			0 ha	0,1-3 ha	3,1-10 ha	10,1-20 ha	20,1-50 ha	50- ha	
MEGYE	Bács-Kiskun	Elemszám	317	1422	444	146	110	98	2537
		Várható érték	386,6	1446,3	434,1	121,1	79,9	69,1	2537,0
		Arányszám: MEGYE	12,5%	56,1%	17,5%	5,8%	4,3%	3,9%	100,0%
		Arányszám: összes művelterület kategóriái	52,0%	62,3%	64,8%	76,4%	87,3%	89,9%	63,4%
		Reziduális	-6,4	-1,6	,9	3,8	5,7	5,8	
Összesen	Elemszám	610	2282	685	191	126	109	4003	
	Várható érték	610,0	2282,0	685,0	191,0	126,0	109,0	4003,0	
	Arányszám: MEGYE	15,2%	57,0%	17,1%	4,8%	3,1%	2,7%	100,0%	
	Arányszám: összes művelterület kategóriái	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Keresztábra								
			elsősorban állattenyésztés				Összesen	
			nem állattenyésztő gazdálkodás	önellátó	kis tételben árutermelő	nagy tételben árutermelő		Nem tudja
MEGYE	Bács-Kiskun	Elemszám	2556	136	218	94	13	3017
		Várható érték	2629,5	130,0	169,6	73,5	14,4	3017,0
		Arányszám: MEGYE	84,7%	4,5%	7,2%	3,1%	,4%	100,0%
		Arányszám: elsősorban állattenyésztés	61,0%	65,7%	80,7%	80,3%	56,5%	62,8%
		Reziduális	-6,6	,9	6,3	4,0	-,6	
Összesen	Elemszám	4187	207	270	117	23	4804	
	Várható érték	4187,0	207,0	270,0	117,0	23,0	4804,0	
	Arányszám: MEGYE	87,2%	4,3%	5,6%	2,4%	,5%	100,0%	
	Arányszám: elsősorban állattenyésztés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Keresztábra					
			szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya		Összesen
			nincsenek	vannak	
MEGYE	Bács-Kiskun	Elemszám	2394	623	3017
		Várható érték	2317,2	699,8	3017,0
		Arányszám: MEGYE	79,4%	20,6%	100,0%
		Arányszám: szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	64,9%	55,9%	62,8%
		Reziduális	5,4	-5,4	
Összesen	Elemszám	3689	1114	4803	
	Várható érték	3689,0	1114,0	4803,0	
	Arányszám: MEGYE	76,8%	23,2%	100,0%	

	Arányszám: szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	100,0%	100,0%	100,0%
--	---	--------	--------	--------

Keresztábra							
		gyermek szám a háztartásban					Összesen
		0	egy gyermek	két gyermek	három gyermek	négy vagy több gyermek	
Bács-Kiskun	Elemszám	2204	270	332	111	100	3017
	Várható érték	2129,0	315,9	352,3	114,9	104,9	3017,0
	Arányszám: MEGYE	73,1%	8,9%	11,0%	3,7%	3,3%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	65,0%	53,7%	59,2%	60,7%	59,9%	62,8%
	Reziduális	4,9	-4,5	-1,9	-6	-8	
Összesen	Elemszám	3390	503	561	183	167	4804
	Várható érték	3390,0	503,0	561,0	183,0	167,0	4804,0
	Arányszám: MEGYE	70,6%	10,5%	11,7%	3,8%	3,5%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

A második legnépesebb tanyás térség Csongrád megye nyugati, Tisza-jobbparti részén terül el. Itt a legelterjedtebbek a hagyományos, egykori funkcióikat valamilyen szinten megőrző tanyák. Az átlagosnál magasabb a hagyományos típusú lakóépületek aránya, amelyek jellemzően jól megközelíthetőek, nem fekszenek túl messze a közutaktól és jó állapotú bekötőúttal rendelkeznek. Mezőgazdasági tevékenységük jellegzetes vonása az értékesítésre történő növénytermesztés, ami már egy évszázaddal korábban is a fő megélhetési forrását jelentette ezeknek a tanyáknak. Minden bizonnyal ez a funkció okozza a fejlődésünkben jelenleg zajló hanyatló tendenciát is: a mezőgazdasági termékárak tartós mélyrepülése ill. a közeli Szeged agglomerációs terjeszkedésének és fogyasztói potenciáljának behatárolt volta sok tanya sorsát befolyásolja kedvezőtlen irányban. Csongrád megye külterületein a legmagasabb a romló anyagi helyzetű, pusztuló természetes és épített környezetű tanyák aránya.

Keresztábra						
		megközelíthetőség				Összesen
		kiépített út	jó földút	járható földút	rossz földút	
Csongrád	Elemszám	304	337	559	178	1378
	Várható érték	251,1	327,9	641,7	157,4	1378,0
	Arányszám: MEGYE	22,1%	24,5%	40,6%	12,9%	100,0%
	Arányszám: megközelíthetőség	38,6%	32,8%	27,8%	36,0%	31,9%
	Reziduális	4,5	,7	-5,4	2,1	
Összesen	Elemszám	788	1029	2014	494	4325
	Várható érték	788,0	1029,0	2014,0	494,0	4325,0
	Arányszám: MEGYE	18,2%	23,8%	46,6%	11,4%	100,0%
	Arányszám: megközelíthetőség	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		országúttól való távolság					Összesen
		mellette (0-10 méter)	11-500 méter	501-1000 méter	1001-3000 méter	3001 méter felett	
Csongrád	Elemszám	141	362	294	363	65	1225
	Várható érték	90,6	342,0	288,5	386,5	117,3	1225,0
	Arányszám: MEGYE	11,5%	29,6%	24,0%	29,6%	5,3%	100,0%
	Arányszám: országúttól való távolság	50,2%	34,1%	32,8%	30,3%	17,9%	32,2%
	Reziduális	6,7	1,5	,4	-1,8	-6,2	
Összesen	Elemszám	281	1061	895	1199	364	3800
	Várható érték	281,0	1061,0	895,0	1199,0	364,0	3800,0
	Arányszám: MEGYE	7,4%	27,9%	23,6%	31,6%	9,6%	100,0%
	Arányszám: országúttól való távolság	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		elsősorban növénytermesztés					Összesen
		nem csak növénytermesztés	önellátó	kis tételben árutermelő	nagy tételben árutermelő	Nem tudja	
Csongrád	Elemszám	1083	99	191	100	10	1483
	Várható érték	1206,4	94,2	122,2	53,1	7,1	1483,0
	Arányszám: MEGYE	73,0%	6,7%	12,9%	6,7%	,7%	100,0%
	Arányszám: elsősorban növénytermesztés	27,7%	32,5%	48,2%	58,1%	43,5%	30,9%
	Reziduális	-9,9	,6	7,8	7,9	1,3	
Összesen	Elemszám	3908	305	396	172	23	4804
	Várható érték	3908,0	305,0	396,0	172,0	23,0	4804,0
	Arányszám: MEGYE	81,3%	6,3%	8,2%	3,6%	,5%	100,0%

	Arányszám: elsősorban növénytermesztés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
--	--	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Keresztábra						
		tanya és környezete állapotának változása az elmúlt 10 évben				Összesen
		javult	nem változott	romlott	Nem tudja	
Csongrád	Elemszám	296	765	393	2	1456
	Várható érték	368,9	703,0	377,5	6,7	1456,0
	Arányszám: MEGYE	20,3%	52,5%	27,0%	,1%	100,0%
	Arányszám: tanya és környezete állapotának változása az elmúlt 10 évben	25,4%	34,5%	33,0%	9,5%	31,7%
	Reziduális	-5,3	3,9	1,1	-2,2	
Összesen	Elemszám	1164	2218	1191	21	4594
	Várható érték	1164,0	2218,0	1191,0	21,0	4594,0
	Arányszám: MEGYE	25,3%	48,3%	25,9%	,5%	100,0%
	Arányszám: tanya és környezete állapotának változása az elmúlt 10 évben	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		az épület jellege				Összesen	
		új építésű (1990. után)	szocializmusban épült	hagyományos építésű, korszerűsített	hagyományos építésű, megújítható		hagyományos építésű, nem megújítható
Csongrád	Elemszám	72	332	314	645	90	1453
	Várható érték	117,2	426,9	283,6	533,1	92,1	1453,0
	Arányszám: MEGYE	5,0%	22,8%	21,6%	44,4%	6,2%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	19,3%	24,4%	34,7%	37,9%	30,6%	31,3%
	Reziduális	-5,3	-6,6	2,4	7,3	-,3	
Összesen	Elemszám	374	1362	905	1701	294	4636
	Várható érték	374,0	1362,0	905,0	1701,0	294,0	4636,0
	Arányszám: MEGYE	8,1%	29,4%	19,5%	36,7%	6,3%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pest megye külterületeit a gyors modernizáció és a hagyományos tanyai funkciók főlészámolódása jellemzi. Itt található a legtöbb olyan tanya, amely nem folytat mezőgazdasági árutermelet. Az elmúlt tíz év során itt történt a legnagyobb arányú infrastruktúrafejlesztés, és a Pest megyei tanyákat terheli a legkevesebb szociális és megélhetési probléma. Lakosságukra a belterületekről kiköltözők és a középkorú párok magasabb aránya, valamint az idős korosztály kisebb mértéke jelenléte jellemző. Véleményünk szerint e modernizációs folyamat

mögött a városi életformát folytató, korábbi munkahelyükre külterületi otthonából is bejáró új tanyai generáció tömeges megjelenése áll. Az érintett tanyák állapotában mutatkozó pozitív hatások mellett a kiköltözési tendencia fontos következménye az önellátó, a lakóhely és munkahely egységét megvalósító tanyai településforma fölszámolódása, továbbá az egykori tanyavilág betagozódása a budapesti agglomeráció legszélső gyűrűjébe.

Keresztábra					
			mezőgazdasági termékek értékesítése		Összesen
			nincsen	van	
Pest	Elemszám		245	59	304
	Várható érték		204,5	99,5	304,0
	Arányszám: MEGYE		80,6%	19,4%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése		7,6%	3,8%	6,3%
	Reziduális		5,1	-5,1	
Összesen	Elemszám		3232	1572	4804
	Várható érték		3232,0	1572,0	4804,0
	Arányszám: MEGYE		67,3%	32,7%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése		100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
			infrastruktúra-fejlesztés			Összesen
			nem	igen	2,0	
Pest	Elemszám		267	36	1	304
	Várható érték		286,0	18,0	,1	304,0
	Arányszám: MEGYE		87,8%	11,8%	,3%	100,0%
	Arányszám: infrastruktúra-fejlesztés		5,9%	12,7%	100,0%	6,3%
	Reziduális		-4,8	4,5	3,8	
Összesen	Elemszám		4519	284	1	4804
	Várható érték		4519,0	284,0	1,0	4804,0
	Arányszám: MEGYE		94,1%	5,9%	,0%	100,0%
	Arányszám: infrastruktúra-fejlesztés		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya		Összesen
		nincsenek	vannak	
Pest	Elemszám	202	102	304
	Várható érték	233,5	70,5	304,0
	Arányszám: MEGYE	66,4%	33,6%	100,0%
	Arányszám: szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	5,5%	9,2%	6,3%
	Reziduális	-4,4	4,4	
Összesen	Elemszám	3689	1114	4803
	Várható érték	3689,0	1114,0	4803,0
	Arányszám: MEGYE	76,8%	23,2%	100,0%
	Arányszám: szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a családfenntartó tanyai lakos				Összesen
		tősgyökeres tanyai	nem tanyai gyökerű	külföldi állampolgár	Nem tudja	
Pest	Elemszám	127	143	1	0	271
	Várható érték	188,3	67,8	8,1	6,8	271,0
	Arányszám: MEGYE	46,9%	52,8%	,4%	,0%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	4,2%	13,2%	,8%	,0%	6,2%
	Reziduális	-8,3	10,9	-2,6	-2,7	
Összesen	Elemszám	3014	1086	129	109	4338
	Várható érték	3014,0	1086,0	129,0	109,0	4338,0
	Arányszám: MEGYE	69,5%	25,0%	3,0%	2,5%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)					Összesen
		0	egy felnőtt	két felnőtt	három felnőtt	négy vagy több felnőtt	
Pest	Elemszám	133	41	124	5	0	303
	Várható érték	143,1	56,1	96,9	2,1	4,7	303,0
	Arányszám: MEGYE	43,9%	13,5%	40,9%	1,7%	,0%	100,0%
	Arányszám: középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)	5,9%	4,6%	8,1%	14,7%	,0%	6,3%
	Reziduális	-1,2	-2,3	3,4	2,0	-2,2	
Összesen	Elemszám	2269	890	1536	34	74	4803
	Várható érték	2269,0	890,0	1536,0	34,0	74,0	4803,0
	Arányszám: MEGYE	47,2%	18,5%	32,0%	,7%	1,5%	100,0%
	Arányszám: középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Városi és községi külterületek

A városok határában fekvő tanyákat fiatalosabb korszerkezet, jobb környezeti állapot és a lakóépületek nagyobb arányú förlújítása, építése jellemzi. A községeknél kiterjedtebb közigazgatási határok miatt jóval több a belterülettől távol fekvő tanya. Kiemelkedő az állattartással és növénytermesztéssel egyaránt foglalkozó, kizárólag önellátásra termelő háztartások aránya. A mezőgazdasági jövedelemmel nem rendelkező, de ingatlanfejlesztésre képes tanyaiak föltehetően a belterülethez kötődő más forrásból tartják fent magukat, amit alátámaszt a személygépkocsival rendelkező tanyák átlagnál magasabb aránya.

Keresztábra							
		gyermek szám a háztartásban					Összesen
		0	egy gyermek	két gyermek	három gyermek	négy vagy több gyermek	
város	Elemszám	1031	128	207	69	70	1505
	Várható érték	1062,0	157,6	175,8	57,3	52,3	1505,0
	Arányszám: település jogállása	68,5%	8,5%	13,8%	4,6%	4,7%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	30,4%	25,4%	36,9%	37,7%	41,9%	31,3%
	Reziduális	-2,1	-3,0	3,0	1,9	3,0	
Összesen	Elemszám	3390	503	561	183	167	4804
	Várható érték	3390,0	503,0	561,0	183,0	167,0	4804,0
	Arányszám: település jogállása	70,6%	10,5%	11,7%	3,8%	3,5%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a tanyatelek környezeti állapota				Összesen
		gondozott	átlagos	romló	kifejezetten rossz	
város	Elemszám	776	458	188	38	1460
	Várható érték	691,3	479,0	229,0	60,8	1460,0
	Arányszám: település jogállása	53,2%	31,4%	12,9%	2,6%	100,0%
	Arányszám: a tanyatelek környezeti állapota	35,4%	30,1%	25,9%	19,7%	31,5%
	Reziduális	5,4	-1,4	-3,6	-3,6	
Összesen	Elemszám	2195	1521	727	193	4636
	Várható érték	2195,0	1521,0	727,0	193,0	4636,0
	Arányszám: település jogállása	47,3%	32,8%	15,7%	4,2%	100,0%
	Arányszám: a tanyatelek környezeti állapota	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		lakóingatlan építés, felújítás		
		nem	igen	Összesen
város	Elemzés	1132	373	1505
	Várható érték	1193,9	312,1	1505,0
	Arányszám: település jogállása	75,2%	24,8%	100,0%
	Arányszám: lakóingatlan építés, felújítás	29,7%	37,6%	31,3%
	Reziduális	-4,7	4,8	
Összesen	Elemzés	3810	994	4804
	Várható érték	3811,0	991,0	4804,0
	Arányszám: település jogállása	79,3%	20,6%	100,0%
	Arányszám: lakóingatlan építés, felújítás	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		mezőgazdasági tevékenység jellege-vegyes					Összesen
		nem vegyes gazdálkodás	önellátó	kis tételben áruterelő	nagy tételben áruterelő	Nem tudja	
város	Elemzés	695	594	171	39	6	1505
	Várható érték	833,3	450,8	181,4	32,3	7,2	1505,0
	Arányszám: település jogállása	46,2%	39,5%	11,4%	2,6%	,4%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági tevékenység jellege-vegyes	26,1%	41,3%	29,5%	37,9%	26,1%	31,3%
	Reziduális	-8,7	9,7	-1,0	1,4	-,5	
Összesen	Elemzés	2660	1439	579	103	23	4804
	Várható érték	2660,0	1439,0	579,0	103,0	23,0	4804,0
	Arányszám: település jogállása	55,4%	30,0%	12,1%	2,1%	,5%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági tevékenység jellege-vegyes	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		mezőgazdasági tevékenység jellege-vegyes					Összesen
		nem vegyes gazdálkodás	önellátó	kis tételben árutermelő	nagy tételben árutermelő	Nem tudja	
város	Elemszám	695	594	171	39	6	1505
	Várható érték	833,3	450,8	181,4	32,3	7,2	1505,0
	Arányszám: település jogállása	46,2%	39,5%	11,4%	2,6%	,4%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági tevékenység jellege-vegyes	26,1%	41,3%	29,5%	37,9%	26,1%	31,3%
	Reziduális	-8,7	9,7	-1,0	1,4	-5	
Összesen	Elemszám	2660	1439	579	103	23	4804
	Várható érték	2660,0	1439,0	579,0	103,0	23,0	4804,0
	Arányszám: település jogállása	55,4%	30,0%	12,1%	2,1%	,5%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági tevékenység jellege-vegyes	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	Reziduális						

A községek külterületén fekvő tanyák esetében az átlagostól szignifikánsan eltérő sajátosságok a mezőgazdasági árutereléshez való erősebb kötődést tükrözik. Ezek szerint a községekhez tartozó tanyák valamivel fejlettebb termelési eszközöket használnak, nagyobb arányban értékesítik mezőgazdasági termékeiket, továbbá az átlagosnál több teher szállító járművel rendelkeznek. Míg a városok határában a tanyafejlesztési tevékenységet elsősorban az ingatlanok építése és korszerűsítése jellemzi, addig a községi külterületeken a földterületbe, szállítóeszközökbe és mezőgazdasági gépekbe való beruházások bírnak átlag fölötti fontossággal.

Keresztábra				
		mezőgazdasági termékek értékesítése		Összesen
		nincsen	van	
község	Elemszám	2138	1161	3299
	Várható érték	2219,5	1079,5	3299,0
	Arányszám: település jogállása	64,8%	35,2%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	66,2%	73,9%	68,7%
	Reziduális	-5,4	5,4	
Összesen	Elemszám	3232	1572	4804
	Várható érték	3232,0	1572,0	4804,0
	Arányszám: település jogállása	67,3%	32,7%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		gépjárművel való ellátottság			Összesen
		nincsen	személyautó van	teher szállító jármű is van	
község	Elemszám	1609	877	813	3299
	Várható érték	1628,9	925,0	745,1	3299,0
	Arányszám: település jogállása	48,8%	26,6%	24,6%	100,0%
	Arányszám: gépjárművel való ellátottság	67,8%	65,1%	74,9%	68,7%
	Reziduális	-1,2	-3,3	5,1	
Összesen	Elemszám	2372	1347	1085	4804
	Várható érték	2372,0	1347,0	1085,0	4804,0
	Arányszám: település jogállása	49,4%	28,0%	22,6%	100,0%
	Arányszám: gépjárművel való ellátottság	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése		Összesen
		nem	igen	
község	Elemszám	3010	288	3298
	Várható érték	3036,4	261,6	3298,0
	Arányszám: település jogállása	91,3%	8,7%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése	68,1%	75,6%	68,7%
	Reziduális	-3,0	3,0	
Összesen	Elemszám	4422	381	4803
	Várható érték	4422,0	381,0	4803,0
	Arányszám: település jogállása	92,1%	7,9%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra								
		gazdálkodás a tanyán						Össze- sen
		hagyományos eszközökkel termelő tanya	közepes eszközállomán- nyal rendelkező tanya	korszerű termelési eszközökke l felszerelt tanya	gazdálkodás t nem folytató tanya	gazdálkodás t nem folytató tanya	Nem tudja	
község	Elemszám	1335	638	113	693	223	13	3015
	Várható érték	1423,0	590,4	98,4	702,3	162,9	38,0	3015,0
	Arányszám: település jogállása	44,3%	21,2%	3,7%	23,0%	7,4%	,4%	100,0 %
	Arányszám: gazdálkodá- s a tanyán	63,7%	73,3%	77,9%	67,0%	92,9%	23,2%	67,9%
	Reziduális	-5,7	3,9	2,6	-,7	8,5	-7,2	
Összesen	Elemszám	2097	870	145	1035	240	56	4443
	Várható érték	2097,0	870,0	145,0	1035,0	240,0	56,0	4443,0
	Arányszám: település jogállása	47,2%	19,6%	3,3%	23,3%	5,4%	1,3%	100,0 %
	Arányszám: gazdálkodá- s a tanyán	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %	100,0 %

A fenti elemzés tükrében az az értelmezési lehetőség fogalmazódik meg bennünk, hogy a hagyományos tanyai településtípusból a városi külterületeken inkább az életforma és a gazdálkodás módja (több lábon álló, vegyes gazdaság), míg a községi külterületeken az áruterelő mezőgazdaság elemei maradtak fenn. Ez a kép azonban még meglehetősen elnagyolt, mert a városi és községi jogállás mögött többféle típusú, eltérő fejlődési utat bejárt településcsoport rejlik. Az alábbiakban a homokhátsági térség legjellemzőbb városi és falusi településtípusainak tanyavilágát hasonlítjuk össze.

A különböző várostípusok külterületei

A homoki tanyás terület városai két, alapvetően eltérő típusba sorolhatók. Az egyik az évszázados városi múltú visszatekintő egykori mezővárosokat foglalja magába, míg a másik a közelmúltban városi rangra emelkedett, zömében falusi, sőt néha tanyai hagyományú településeket öleli föl. Az egykori mezővárosoktól különálló, harmadik típusként kezeljük a Kecskeméthez tartozó tanyákat, amit annak megyeszékhelyi státusza és az ebből fakadó, nagyvárosias jellegű fejlődése indokol. Az alábbiakban e három várostípus tanyáit hasonlítjuk össze.

A kecskeméti tanyák legfontosabb jellemzője a Pest megyeihez hasonló agglomerációs folyamatok működése. Erről árulkodik a vezetékes közművekkel való ellátottságuk magas foka, az új építésű lakóházak kiemelkedően magas aránya, továbbá a tanyák anyagi helyzetében és környezeti állapotában az elmúlt évtized során bekövetkezett kedvező változások. További hasonlóságot jelent a két agglomerálódó térség között a személygépkocsik széleskörű elterjedtsége, és a tájidegen tanyák magas aránya. Megfigyelhetők azonban bizonyos helyi sajátosságok is, amelyek minden bizonnyal a mindmáig tovább élő, gyümölcsstermelő mezővárosi hagyományokból fakadnak. Ilyen kecskeméti sajátosság a tanyák körüli szőlők, gyümölcsösök magas aránya és a mezőgazdaság mint kiegészítő jövedelemforrás átlagosnál erősebb jelenléte.

Keresztábra						
		tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt 10 évben				Összesen
		javult	nem változott	romlott	nem tudja	
Kecskemét	Elemszám	91	175	132	2	400
	Várható érték	64,9	151,4	151,1	32,6	400,0
	Arányszám: településtípus	22,8%	43,8%	33,0%	,5%	100,0%
	Arányszám: tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt 10 évben	37,8%	31,1%	23,5%	1,7%	26,9%
	Reziduális	4,1	2,8	-2,3	-6,5	
Összesen	Elemszám	241	562	561	121	1485
	Várható érték	241,0	562,0	561,0	121,0	1485,0
	Arányszám: településtípus	16,2%	37,8%	37,8%	8,1%	100,0%
	Arányszám: tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulása az elmúlt 10 évben	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		tájbaillő tanya		Összesen
		nem	igen	
Kecskemét	Elemszám	209	196	405
	Várható érték	177,1	227,9	405,0
	Arányszám: településtípus	51,6%	48,4%	100,0%
	Arányszám: tájbaillő tanya	31,8%	23,1%	26,9%
	Reziduális	3,7	-3,7	
Összesen	Elemszám	658	847	1505
	Várható érték	658,0	847,0	1505,0
	Arányszám: településtípus	43,7%	56,3%	100,0%
	Arányszám: tájbaillő tanya	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		az épület jellege					Összesen
		új építésű (1990. után)	szocializmusban épült	hagyományos építésű, korszerűsített	hagyományos építésű, megújítható	hagyományos építésű, nem megújítható	
Kecskemét	Elemszám	61	212	30	88	9	400
	Várható érték	35,1	128,9	76,5	137,4	21,9	400,0
	Arányszám: településtípus	15,3%	53,0%	7,5%	22,0%	2,3%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	47,7%	45,1%	10,8%	17,6%	11,3%	27,4%
	Reziduális	5,4	10,4	-6,9	-6,1	-3,3	
Összesen	Elemszám	128	470	279	501	80	1458
	Várható érték	128,0	470,0	279,0	501,0	80,0	1458,0
	Arányszám: településtípus	8,8%	32,2%	19,1%	34,4%	5,5%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		mezőgazdaság mint jövedelemforrás			Összesen
		nem jövedelemforrás	kiegészítő jövedelemforrás	fő jövedelemforrás	
Kecskemét	Elemszám	154	191	60	405
	Várható érték	162,1	154,9	88,0	405,0
	Arányszám: településtípus	38,0%	47,2%	14,8%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdaság mint jövedelemforrás	26,4%	34,2%	18,9%	27,8%
	Reziduális	-1,0	4,3	-4,0	
Összesen	Elemszám	584	558	317	1459
	Várható érték	584,0	558,0	317,0	1459,0
	Arányszám: településtípus	40,0%	38,2%	21,7%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdaság mint jövedelemforrás	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		kert szőlővel és gyümölcsfákkal		Összesen
		nincsen	van	
Kecskemét	Elemszám	206	199	405
	Várható érték	261,6	143,4	405,0
	Arányszám: településtípus	50,9%	49,1%	100,0%
	Arányszám: kert szőlővel és gyümölcsfákkal	21,2%	37,3%	26,9%
	Reziduális	-6,8	6,8	
Összesen	Elemszám	972	533	1505
	Várható érték	972,0	533,0	1505,0
	Arányszám: településtípus	64,6%	35,4%	100,0%
	Arányszám: kert szőlővel és gyümölcsfákkal	100,0%	100,0%	100,0%

Az egykori mezővárosok tanyáinak döntő többsége a belterület közvetlen közelében található. E jelenség mögött az egykor kiterjedt tanyavilág fölbomlása, a távolabbi határrészek elnéptelenedése húzódik meg – alátámasztja e föltételezést a rossz állapotú lakóépületek magas aránya és a szociális problémák átlagosnál elterjedtebb volta is. A városhoz közelebb fekvő tanyákra a gyermekek és fiatalok magasabb aránya jellemző. A fenti adatok alapján megállapíthatjuk, hogy az egykori mezővárosok külterületeit az elmúlt évtizedekben is zajló koncentrációs tendencia továbbélése ill. ezzel párhuzamosan a távoli határrészek elnéptelenedése jellemzi. Alaptalan volt tehát a mezővárosi tanyavilág életforma-örző jellegével kapcsolatosan korábban kifejtett föltevésünk.

Keresztábra							
		anyatelepülés távolsága					Összesen
		1 km-en belül	1.001-3 km	3.001-5 km	5.001-10 km	10 km-nél távolabb	
egykori mezőváros	Elemszám	27	129	113	146	22	437
	Várható érték	18,8	85,6	98,5	168,8	65,3	437,0
	Arányszám: településtípus	6,2%	29,5%	25,9%	33,4%	5,0%	100,0%
	Arányszám: anyatelepülés távolsága	45,0%	47,3%	36,0%	27,1%	10,6%	31,4%
	Reziduális	2,3	6,3	2,0	-2,7	-7,0	
Összesen	Elemszám	60	273	314	538	208	1393
	Várható érték	60,0	273,0	314,0	538,0	208,0	1393,0
	Arányszám: településtípus	4,3%	19,6%	22,5%	38,6%	14,9%	100,0%
	Arányszám: anyatelepülés távolsága	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		az épület jellege					Összesen
		új építésű (1990. után)	szocializmusban épült	hagyományos építésű, korszerűsített	hagyományos építésű, megújítható	hagyományos építésű, nem megújítható	
egykori mezőváros	Elemszám	35	132	97	215	41	520
	Várható érték	45,7	167,6	99,5	178,7	28,5	520,0
	Arányszám: településtípus	6,7%	25,4%	18,7%	41,3%	7,9%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	27,3%	28,1%	34,8%	42,9%	51,3%	35,7%
	Reziduális	-2,1	-4,2	-,3	4,2	3,0	
Összesen	Elemszám	128	470	279	501	80	1458
	Várható érték	128,0	470,0	279,0	501,0	80,0	1458,0
	Arányszám: településtípus	8,8%	32,2%	19,1%	34,4%	5,5%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya		Összesen
		nincsenek	vannak	
egykori mezőváros	Elemszám	360	185	545
	Várható érték	414,5	130,5	545,0
	Arányszám: településtípus	66,1%	33,9%	100,0%
	Arányszám: szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	31,5%	51,4%	36,2%
	Reziduális	-6,9	6,9	
Összesen	Elemszám	1144	360	1504
	Várható érték	1144,0	360,0	1504,0
	Arányszám: településtípus	76,1%	23,9%	100,0%
	Arányszám: szociális és megélhetési gondokkal terhelt tanya	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		gyermek szám a háztartásban					Összesen
		0	egy gyermek	két gyermek	három gyermek	négy vagy több gyermek	
10 km-nél távolabb	Elemszám	20	0	2	0	0	22
	Várható érték	15,1	2,0	3,2	,9	,8	22,0
	Arányszám: anyatelepülés távolsága	90,9%	,0%	9,1%	,0%	,0%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	6,7%	,0%	3,2%	,0%	,0%	5,0%
	Reziduális	2,3	-1,5	-,7	-1,0	-,9	
Összesen	Elemszám	300	40	63	18	16	437
	Várható érték	300,0	40,0	63,0	18,0	16,0	437,0
	Arányszám: anyatelepülés távolsága	68,6%	9,2%	14,4%	4,1%	3,7%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

A mezővárosi múlttal nem rendelkező városok külterületei a legtöbb szempontból nem mutatnak eltérést a többi városétól. Az egyetlen számottevő különbség a mezőgazdasági árutermeléshez való erősebb kötődésük. Az összes város közül itt a legnagyobb a mezőgazdaság mint bevételi forrás szerepe, itt található a legkorszerűbb termelési eszközök és a legtöbb tehergépkocsi, e települések tanyái rendelkeznek a legnagyobb kiterjedésű földterülettel, itt történt a legtöbb termelési célú beruházás, valamint ezek a háztartások folytatják a legnagyobb arányú és volumenű értékesítési tevékenységet. További jellemzői e várostípusnak a hagyományos jellegű tanyák magasabb aránya, amire a tájba illő, facsoporttal körülvett, továbbá nem a legkorszerűbb elektromos háztartási berendezésekkel ellátott tanyák átlag fölötti elterjedtsége enged következtetni. Ezen eltérések azt sugallják, hogy a mezővárosi múlttal nem rendelkező városok külterületei nem annyira a mezővárosok mint inkább a községek tanyavilágával mutatnak rokon vonásokat. Mindez érhető, ha számításba vesszük, hogy e városok általában falusi múlttal tekintenek vissza, és csak az utóbbi néhány évtizedben nyerték el a városi rangot.

Keresztábra					
		mezőgazdaság mint jövedelemforrás			Összesen
		nem jövedelemforrás	kiegészítő jövedelemforrás	fő jövedelemforrás	
egyéb város	Elemszám	225	158	171	554
	Várható érték	221,8	211,9	120,4	554,0
	Arányszám: településtípus	40,6%	28,5%	30,9%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdaság mint jövedelemforrás	38,5%	28,3%	53,9%	38,0%
	Reziduális	,4	-6,0	6,6	
Összesen	Elemszám	584	558	317	1459
	Várható érték	584,0	558,0	317,0	1459,0
	Arányszám: településtípus	40,0%	38,2%	21,7%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdaság mint jövedelemforrás	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra								
		összes művelterület kategóriái						Összesen
		0 ha	0,1-3 ha	3,1-10 ha	10,1-20 ha	20,1-50 ha	50- ha	
egyéb város	Elemszám	59	280	107	37	24	47	554
	Várható érték	53,8	351,3	83,0	26,9	16,8	22,2	554,0
	Arányszám: településtípus	10,6%	50,5%	19,3%	6,7%	4,3%	8,5%	100,0%
	Arányszám: összes művelterület kategóriái	42,8%	31,1%	50,2%	53,6%	55,8%	82,5%	39,0%
	Reziduális	1,0	-8,0	3,7	2,6	2,3	6,9	
Összesen	Elemszám	138	901	213	69	43	57	1421
	Várható érték	138,0	901,0	213,0	69,0	43,0	57,0	1421,0
	Arányszám: településtípus	9,7%	63,4%	15,0%	4,9%	3,0%	4,0%	100,0%
	Arányszám: összes művelterület kategóriái	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése		Összesen
		nem	igen	
egyéb város	Elemszám	503	51	554
	Várható érték	519,8	34,2	554,0
	Arányszám: településtípus	90,8%	9,2%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése	35,6%	54,8%	36,8%
	Reziduális	-3,7	3,7	
Összesen	Elemszám	1412	93	1505
	Várható érték	1412,0	93,0	1505,0
	Arányszám: településtípus	93,8%	6,2%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		mezőgazdasági termékek értékesítése		Összesen
		nincsen	van	
egyéb város	Elemszám	366	188	554
	Várható érték	402,7	151,3	554,0
	Arányszám: településtípus	66,1%	33,9%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	33,5%	45,7%	36,8%
	Reziduális	-4,4	4,4	
Összesen	Elemszám	1094	411	1505
	Várható érték	1094,0	411,0	1505,0
	Arányszám: településtípus	72,7%	27,3%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		tanyát övező facsoport		Összesen
		nincsen	van	
egyéb város	Elemszám	159	395	554
	Várható érték	215,5	338,5	554,0
	Arányszám: településtípus	28,7%	71,3%	100,0%
	Arányszám: tanyát övező facsoport	27,2%	43,0%	36,8%
	Reziduális	-6,2	6,2	
Összesen	Elemszám	585	919	1504
	Várható érték	585,0	919,0	1504,0
	Arányszám: településtípus	38,9%	61,1%	100,0%
	Arányszám: tanyát övező facsoport	100,0%	100,0%	100,0%

A tanyaközségek külterületeinek sajátos jellemzői

A Homokhátság falusi településeinek döntő többsége friss alapítású, néhány évszázados múltra visszatekintő telepesközség, amelyeket rendkívül vegyes etnikai hagyományok jellemeznek. E csoporttól lényegében különböző minőséget képviselnek az 1950 táján létrehozott tanyaközségek, amelyek teljes egészében valamely nagyobb település, a legtöbbször egy mezőváros egyes határrészeiből lettek kialakítva. A legtöbb tanyaközség külterületi lakosságának aránya ebből kifolyólag máig magasan fölülmúlja a más településeken szokásos mértéket. Ez az alfejezet a hagyományos falvak és a tanyaközségek összehasonlítása révén azt mutatja be, hogy milyen hatása van ennek az eltérő településfejlődési útnak a tanyák fejlődésére.

Az infrastrukturális fejlettség terén mutatkozó különbségek a tanyaközségek hagyományosan szórtaabb településformájából következnek. Tanyáik általában távolabb fekszenek a belterülettől és a közutaktól, közműveikre pedig az egyéni megoldások (pl. fűrott

kút, palackos gáz) jellemzőek. Ez azonban nem jelent a falvakénál rosszabb ellátottságot, a közművek színvonala a két településtípus esetében nagyjából megegyezik.

A tanyaközségek külterületi lakosságának legszembetűnőbb sajátossága a tősgyökeres tanyai származásúak és a nagyobb létszámú, több generációs családok átlagosnál magasabb részaránya. Jellemző még a szociális és megélhetési problémák nagyobb elterjedtsége is. Ezen kívül figyelemre méltó még a községekben általában fölülreprezentált külföldi állampolgárok csekély mértékű jelenléte, amit talán a falusi települések többségét jellemző etnikai hagyományok hiánya magyaráz.

A tanyai gazdálkodás eszközeiben és volumenében mutatkozó különbségek egyértelműen tükrözik a tanyaközségek hagyományosan homogén mezőgazdasági jellegét. A tanyaközségek külterületein még az amúgy is magas községi szintnél is fontosabb a nagy tételben való értékesítés szerepe, és a falusi településeknél valamivel korszerűbbek a termelési eszközök is. Az árutermelő jelleg erősségére utal a teherszállító járművek szélesebb körű elterjedtsége is. Az egykori, belterjes tanyai gazdálkodás maradványa lehet, hogy a tanyaközségek termelési szerkezetében a növénytermesztés dominál, míg az állattenyésztés a hagyományos falvakhoz képest kevésbé jellemző. Magasabb ugyanakkor a gazdálkodással nem foglalkozó háztartások aránya is, melyek legfőbb sajátossága a föntebb már említett szociális és megélhetési problémák erős jelenléte.

A tanyaközségi háztartások külső képének sajátos jellemzője a többi községnél gondozottabb tanyaporta, a hagyományos stílusú lakóépületek magasabb aránya, továbbá a tanya melletti szőlők és gyümölcsösök ill. a telket határoló facsoportok szélesebb körű elterjedtsége. Figyelemre méltó a tanyaközségek tanyáinak kiemelkedő modernizáltsági szintje, ami az elektromos háztartási eszközök, a számítógépek és különösen az internet-hozzáférések fokozottabb jelenlétében nyilvánul meg.

Összességében megállapítható, hogy homokhátsági térségen belül a tanyaközségek külterületei őrzik a legerősebben a tanyák hagyományos mezőgazdasági funkcióját. Az egykori, klasszikus tanyákhoz teszi hasonlatossá e háztartásokat az önálló lábakon állásra (ld. közművek) és a korszerű életformára való törekvésük, amely a térben elszigetelt tanyai lét minőségét a társadalomban általánosan elfogadott színvonalhoz közelíti. A kedvező sajátosságok mellett azonban a tanyaközségek külterületein súlyos társadalmi problémák is jelen vannak, ami a lecsúszó, gazdálkodást nem folytató réteg viszonylag magas arányában nyilvánul meg.

Keresztábra							
		országúttól való távolság					Összesen
		mellette (0-10 méter)	11-500 méter	501-1000 méter	1001-3000 méter	3001 méter felett	
falu	Elemszám	86	318	241	278	94	1017
	Várható érték	81,2	291,0	236,6	311,9	96,3	1017,0
	Arányszám: településtípus	8,5%	31,3%	23,7%	27,3%	9,2%	100,0%
	Arányszám: országúttól való távolság	44,3%	45,8%	42,7%	37,3%	40,9%	41,9%
	Reziduális	,7	2,5	,4	-3,0	-,3	
tanyaközség	Elemszám	108	377	324	467	136	1412
	Várható érték	112,8	404,0	328,4	433,1	133,7	1412,0
	Arányszám: településtípus	7,6%	26,7%	22,9%	33,1%	9,6%	100,0%
	Arányszám: országúttól való távolság	55,7%	54,2%	57,3%	62,7%	59,1%	58,1%
	Reziduális	-,7	-2,5	-,4	3,0	,3	
Összesen	Elemszám	194	695	565	745	230	2429
	Várható érték	194,0	695,0	565,0	745,0	230,0	2429,0
	Arányszám: településtípus	8,0%	28,6%	23,3%	30,7%	9,5%	100,0%
	Arányszám: országúttól való távolság	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a családfenntartó tanyai lakos				Összesen
		tősgyökeres tanyai	nem tanyai gyökerű	külföldi állampolgár	Nem tudja	
falu	Elemszám	930	332	74	50	1386
	Várható érték	974,8	326,9	52,2	32,1	1386,0
	Arányszám: településtípus	67,1%	24,0%	5,3%	3,6%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	45,7%	48,7%	67,9%	74,6%	47,9%
	Reziduális	-3,7	,5	4,3	4,4	
tanyaközség	Elemszám	1104	350	35	17	1506
	Várható érték	1059,2	355,1	56,8	34,9	1506,0
	Arányszám: településtípus	73,3%	23,2%	2,3%	1,1%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	54,3%	51,3%	32,1%	25,4%	52,1%
	Reziduális	3,7	-,5	-4,3	-4,4	
Összesen	Elemszám	2034	682	109	67	2892
	Várható érték	2034,0	682,0	109,0	67,0	2892,0
	Arányszám: településtípus	70,3%	23,6%	3,8%	2,3%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a tanyatelek környezeti állapota				Összesen
		gondozott	átlagos	romló	kifejezetten rossz	
faluk	Elemzszám	656	522	298	92	1568
	Várható érték	700,6	524,8	266,1	76,5	1568,0
	Arányszám: településtípus	41,8%	33,3%	19,0%	5,9%	100,0%
	Arányszám: a tanyatelek környezeti állapota	46,2%	49,1%	55,3%	59,4%	49,4%
	Reziduális	-3,2	-,2	3,0	2,5	
tanyaközség	Elemzszám	763	541	241	63	1608
	Várható érték	718,4	538,2	272,9	78,5	1608,0
	Arányszám: településtípus	47,5%	33,6%	15,0%	3,9%	100,0%
	Arányszám: a tanyatelek környezeti állapota	53,8%	50,9%	44,7%	40,6%	50,6%
	Reziduális	3,2	,2	-3,0	-2,5	
Összesen	Elemzszám	1419	1063	539	155	3176
	Várható érték	1419,0	1063,0	539,0	155,0	3176,0
	Arányszám: településtípus	44,7%	33,5%	17,0%	4,9%	100,0%
	Arányszám: a tanyatelek környezeti állapota	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		számítógéppel való ellátottság és internetelérés			Összesen
		nincsen számítógép	van számítógép	van internet is	
faluk	Elemzszám	1539	92	35	1666
	Várható érték	1516,0	100,5	49,5	1666,0
	Arányszám: településtípus	92,4%	5,5%	2,1%	100,0%
	Arányszám: számítógéppel való ellátottság és internetelérés	51,3%	46,2%	35,7%	50,5%
	Reziduális	2,8	-1,2	-3,0	
tanyaközség	Elemzszám	1463	107	63	1633
	Várható érték	1486,0	98,5	48,5	1633,0
	Arányszám: településtípus	89,6%	6,6%	3,9%	100,0%
	Arányszám: számítógéppel való ellátottság és internetelérés	48,7%	53,8%	64,3%	49,5%
	Reziduális	-2,8	1,2	3,0	
Összesen	Elemzszám	3002	199	98	3299
	Várható érték	3002,0	199,0	98,0	3299,0
	Arányszám: településtípus	91,0%	6,0%	3,0%	100,0%
	Arányszám: számítógéppel való ellátottság és internetelérés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		elsősorban növénytermesztés					Összesen
		nem csak növénytermesztés	önellátó	kis tételben árutermelő	nagy tételben árutermelő	Nem tudja	
falu	Elemszám	1415	79	117	42	13	1666
	Várható érték	1328,7	105,5	147,0	76,3	8,6	1666,0
	Arányszám: településtípus	84,9%	4,7%	7,0%	2,5%	,8%	100,0%
	Arányszám: elsősorban növénytermesztés	53,8%	37,8%	40,2%	27,8%	76,5%	50,5%
	Reziduális	7,5	-3,8	-3,7	-5,7	2,1	
tanyaközség	Elemszám	1216	130	174	109	4	1633
	Várható érték	1302,3	103,5	144,0	74,7	8,4	1633,0
	Arányszám: településtípus	74,5%	8,0%	10,7%	6,7%	,2%	100,0%
	Arányszám: elsősorban növénytermesztés	46,2%	62,2%	59,8%	72,2%	23,5%	49,5%
	Reziduális	-7,5	3,8	3,7	5,7	-2,1	
Összesen	Elemszám	2631	209	291	151	17	3299
	Várható érték	2631,0	209,0	291,0	151,0	17,0	3299,0
	Arányszám: településtípus	79,8%	6,3%	8,8%	4,6%	,5%	100,0%
	Arányszám: elsősorban növénytermesztés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

III. A TANYÁK NÉHÁNY FUNKCIONÁLIS CSOPORTJA

Napjaink tanyavilága rendkívül sokszínű. A kutatás során szerzett tereptapasztalataink tanúsága szerint máig fennmaradt számos „hagyományos” tanya, amelyek több lábon álló gazdálkodást folytatnak, megélhetésük fő forrása a mezőgazdaság, saját élelmezésüket és gazdaságuk fenntartását tekintve pedig nagymértékben önellátóak. A tanyáknak egy jelentős része azonban már sem mezőgazdasági tevékenységét, sem lakói életformáját illetően nem tekinthető hagyományosnak. Napjaink külterületi lakossága körében a városokból kiszoruló, eladósodott munkanélküliektől a jómódú külföldi nyugdíjasokig számos új csoport jelenléte figyelhető meg. A továbbiakban néhány, valamely jellemzőjük alapján a többi tanyától markánsan elkülönülő csoportot vizsgálunk meg, majd az így talált összefüggések alapján igyekszünk meghatározni a homokhátsági tanyák néhány jellegzetes típusát.

Mezőgazdasági tevékenységet nem folytató tanyák

A tanyák átalakulásának egyik lehetséges ismérve a mezőgazdasági tevékenység fölkhagyása. Ez 1.035 tanya, a mintánkban szereplő összes külterületi háztartás 21,5 %-a esetében történt így. Elterjedésük az anyatelepülés jogállásával nem mutat releváns összefüggést, de a különböző településtípusok már karakteresen elkülönülnek. A tanyaközségekre és a nem mezővárosi hagyományú városokra jellemzőbbek a termelést nem folytató tanyák, ami a tanyarendszer fokozottabb átalakulását jelzi e településtípusokban, ill. rámutat az egykori nagy parasztpolgári központok fontos katalizáló szerepére a tanyásodási folyamatot illetően.

A nem gazdálkodó tanyák csaknem harmadához rossz földút vezet, míg az összes tanya közül csak minden ötödikhez. A belterület közvetlen közelében magasabb az arányuk, ami e tanyák funkcionális átalakulásáról, a belterületek terjeszkedéséről tanúskodik. A nem gazdálkodó tanyák között az átlagosnál sokkal magasabb a gázzal, telefontal és egészséges ivóvízzel nem rendelkező háztartások aránya.

Fölülreprezentáltak e tanyacsoportban a kiköltözők és a külföldiek, de meglepő, hogy még a külföldieknek is csak egy kisebb csoportjára igaz, hogy nem folytatnak mezőgazdasági tevékenységet. A mezőgazdasági tevékenység hiánya jellemzőbb az egyedülálló felnőttek háztartásaira, és kevésbé jellemző a két-három gyermeknek ill. két-három idős személynek otthont adó tanyákra. A háromnál több gyermeket vagy idős személyt befogadó tanyák

ellenben fölülreprezentáltak a körükben, ami arra enged következtetni, hogy a nagy létszámú, sok gyermekes háztartások többsége nem foglalkozik gazdálkodással.

A nem gazdálkodó tanyákra jellemzőek a szociális problémák. Az átlagosnál magasabb, de még így is rendkívül alacsony, 1 % körüli az idegenforgalommal foglalkozó tanyák aránya. Ezeknél valamivel több közülük az időszakosan lakott tanya. A többi tanyaához képest kevesebb a földjük, de a többségük még így is rendelkezik néhány hektár földterülettel.

A gazdálkodással nem foglalkozó tanyák között az átlagosnál több a leromló természeti környezetű, rossz vagy pusztuló állapotú tanyatelek ill. a nem megújítható régi lakóépület. Az elmúlt tíz év során nagyobb arányban romlott e tanyák és környezetük állapota. Elektromos eszközökkel gyengébben vannak ellátva. Többségüknek romlott az anyagi helyzete, míg a legtöbb tanyára a stagnálás jellemző. Ugyanakkor nagyobb arányban végeztek lakásépítést ill. följújtást, valamint infrastruktúra-fejlesztést.

A fenti adatok alapján feltételezzük, hogy ezek a tanyák adnak otthont a külterületi lakosság legszegényebb ill. leggazdagabb rétegeinek. Lakóik egy része a belterületekről kényszerűen kiköltöző, marginalizálódó rétegek közül kerül ki, amelyeknek a társadalomból való kirekesztődését szinte megpecsételi új lakóhelyük elszigeteltsége, lakásuk rossz állapota és alacsony komfortfokozata.

A gazdálkodással nem foglalkozó tanyák egy számottevő része lakatlan. Ezeknek egy jelentős része gondozatlan, leromló állapotú, de valószínűleg sok közöttük a hobbi- és üdülőtanya. Megtalálhatók még a gazdálkodást nem folytató tanyák között a külföldiek állandó vagy időszakos lakóhelyei ill. a városkörnyéki, „szuburbanizálódó” övezetek belterületi jellegű lakásai is. A fent említett típusok olyan nagy mértékben különböznek egymástól, hogy célszerűnek látszik külön is foglalkozni velük.

Keresztábra							
		településtípus					Összesen
		Kecskemét	egykori mezőváros	egyéb város	falu	tanyaközség	
nem folytat gazdálkodási tevékenységet	Elemszám	95	113	134	284	409	1035
	Várható érték	87,3	117,6	119,4	358,9	351,8	1035,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	9,2%	10,9%	12,9%	27,4%	39,5%	100,0%
	Arányszám: településtípus	23,5%	20,7%	24,2%	17,0%	25,0%	21,5%
	Reziduális	1,0	-,5	1,6	-5,5	4,2	
Összesen	Elemszám	405	546	554	1666	1633	4804
	Várható érték	405,0	546,0	554,0	1666,0	1633,0	4804,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	8,4%	11,4%	11,5%	34,7%	34,0%	100,0%
	Arányszám: településtípus	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		anyatelepülés távolsága					Összesen
		1 km-en belül	1.001-3 km	3.001-5 km	5.001-10 km	10 km-nél távolabb	
nem folytat gazdálkodási tevékenységet	Elemszám	124	265	266	290	76	1021
	Várható érték	102,4	292,8	266,6	279,8	79,5	1021,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	12,1%	26,0%	26,1%	28,4%	7,4%	100,0%
	Arányszám: anyatelepülés távolsága	31,5%	23,5%	25,9%	26,9%	24,8%	26,0%
	Reziduális	2,6	-2,2	,0	,8	-,5	
Összesen	Elemszám	394	1127	1026	1077	306	3930
	Várható érték	394,0	1127,0	1026,0	1077,0	306,0	3930,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	10,0%	28,7%	26,1%	27,4%	7,8%	100,0%
	Arányszám: anyatelepülés távolsága	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a tanyatelek környezeti állapota				Összesen
		gondozott	átlagos	romló	kifejezetten rossz	
nem folytat gazdálkodási tevékenységet	Elemszám	423	285	243	71	1022
	Várható érték	483,9	335,3	160,3	42,5	1022,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	41,4%	27,9%	23,8%	6,9%	100,0%
	Arányszám: a tanyatelek környezeti állapota	19,3%	18,7%	33,4%	36,8%	22,0%
	Reziduális	-4,3	-3,8	8,1	5,0	
Összesen	Elemszám	2195	1521	727	193	4636
	Várható érték	2195,0	1521,0	727,0	193,0	4636,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	47,3%	32,8%	15,7%	4,2%	100,0%
	Arányszám: a tanyatelek környezeti állapota	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		lakóhely			Összesen
		elsősorban lakóhely	időszakosan lakott	Nem tudja	
nem folytat gazdálkodási tevékenységet	Elemszám	762	135	12	909
	Várható érték	798,5	85,4	25,1	909,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	83,8%	14,9%	1,3%	100,0%
	Arányszám: lakóhely	23,5%	38,9%	11,8%	24,6%
	Reziduális	-4,3	6,5	-3,1	
Összesen	Elemszám	3244	347	102	3693
	Várható érték	3244,0	347,0	102,0	3693,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	87,8%	9,4%	2,8%	100,0%
	Arányszám: lakóhely	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		lakóhely			Összesen
		elsősorban lakóhely	időszakosan lakott	Nem tudja	
nem folytat gazdálkodási tevékenységet	Elemszám	762	135	12	909
	Várható érték	798,5	85,4	25,1	909,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	83,8%	14,9%	1,3%	100,0%
	Arányszám: lakóhely	23,5%	38,9%	11,8%	24,6%
	Reziduális	-4,3	6,5	-3,1	
Összesen	Elemszám	3244	347	102	3693
	Várható érték	3244,0	347,0	102,0	3693,0
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	87,8%	9,4%	2,8%	100,0%
	Arányszám: lakóhely	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Leromló állapotú tanyák

1.453 tanyáról, a minta 30,2 %-áról van szó. Ezek a tanyák az átlagosnál gyakrabban fordulnak elő a nagyobb települések külterületén, és az utaktól távolabb fekvő, rossz minőségű bekötőúton megközelíthető tanyák között. A belterületek közvetlen közelében kevésbé jellemzőek, ami alátámasztja a fentebb már kifejtett „szuburbanizációs” föltevést. Jóval magasabb az áram, gáz és telefon nélküli háztartások aránya, és fölülreprezentáltak az önálló vízforrás nélküli ill. a csupán ásott kúttal rendelkező tanyák. Lakóik között valamivel magasabb a tősgyökeres tanyaiak aránya, és elenyésző számban, de vannak közöttük külföldiek is. Ez utóbbiak minden bizonnyal szegényebb országokból érkező bevándorlók.

A leromló tanyai otthon és a szociális problémák – érthető módon – erős összefüggést mutatnak. Különösen jellemzőek a nagy létszámú, fiatalos korszerkezetű családokra ill. a 35 éven fölül, egyedülálló felnőttekre, akiknek esetében a rossz lakáskörülményekkel föltehetően szegénység és különféle devianciák párosulnak. E tanyák túlnyomó többsége állandó lakóhely, időszakos használatuk nem jellemző.

A leromló állapotú tanyáknak csupán alig több mint a fele foglalkozik mezőgazdasággal, és ezek között is fölülreprezentáltak a 3 hektárnál kisebb földterületen, hagyományos eszközökkel gazdálkodó, elsősorban önellátásra termelő háztartások.

A lakóépületek között a hagyományos építésű, nem megújítható házak dominálnak, építkezés és fölújítás pedig erre a csoportra egyáltalán nem jellemző. Igen magas, 50 %-ot is meghaladó a tájidegen tanyák aránya. Elektromos háztartási gépekkel és gépkocsival meglehetősen alacsony szinten vannak ellátva. A leromló állapotú tanyák lakóinak anyagi

helyzetét az elmúlt évtizedben egyértelmű romlás jellemezte, ami arról tanúskodik, hogy elszegényedésük nagy részben a rendszerváltozás utáni időszakban következett be.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a leromló állapotú tanyák homogén csoportot alkotnak, s lakóikat szegénység és kirekesztettség jellemzi.

Keresztábra							
		országúttól való távolság					Összesen
		mellette (0-10 méter)	11-500 méter	501-1000 méter	1001-3000 méter	3001 méter felett	
leromlott állapotú tanya	Elemszám	64	259	288	469	155	1235
	Várható érték	91,3	344,8	290,9	389,7	118,3	1235,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	5,2%	21,0%	23,3%	38,0%	12,6%	100,0%
	Arányszám: országúttól való távolság	22,8%	24,4%	32,2%	39,1%	42,6%	32,5%
	Reziduális	-3,6	-6,6	-,2	5,9	4,3	
Összesen	Elemszám	281	1061	895	1199	364	3800
	Várható érték	281,0	1061,0	895,0	1199,0	364,0	3800,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	7,4%	27,9%	23,6%	31,6%	9,6%	100,0%
	Arányszám: országúttól való távolság	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)					Összesen
		0	egy felnőtt	két felnőtt	három felnőtt	négy vagy több felnőtt	
leromlott állapotú tanya	Elemszám	733	329	354	10	27	1453
	Várható érték	686,4	269,2	464,7	10,3	22,4	1453,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	50,4%	22,6%	24,4%	,7%	1,9%	100,0%
	Arányszám: középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)	32,3%	37,0%	23,0%	29,4%	36,5%	30,3%
	Reziduális	2,9	4,8	-7,5	-,1	1,2	
Összesen	Elemszám	2269	890	1536	34	74	4803
	Várható érték	2269,0	890,0	1536,0	34,0	74,0	4803,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	47,2%	18,5%	32,0%	,7%	1,5%	100,0%
	Arányszám: középkorú személyek a háztartásban (35-59 év)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		árammal való ellátottság			Összesen
		hálózati	generátor	nincs áram	
leromlott állapotú tanya	Elemszám	1045	11	360	1416
	Várható érték	1250,0	12,5	153,5	1416,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	73,8%	,8%	25,4%	100,0%
	Arányszám: árammal való ellátottság	25,5%	26,8%	71,4%	30,5%
	Reziduális	-20,3	-,5	21,2	
Összesen	Elemszám	4104	41	504	4649
	Várható érték	4104,0	41,0	504,0	4649,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	88,3%	,9%	10,8%	100,0%
	Arányszám: árammal való ellátottság	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra								
		összes művelterület kategóriái						Összesen
		0 ha	0,1-3 ha	3,1-10 ha	10,1-20 ha	20,1-50 ha	50- ha	
leromlott állapotú tanya	Elemszám	246	779	153	51	25	26	1280
	Várható érték	195,1	729,7	219,0	61,1	40,3	34,9	1280,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	19,2%	60,9%	12,0%	4,0%	2,0%	2,0%	100,0%
	Arányszám: összes művelterület kategóriái	40,3%	34,1%	22,3%	26,7%	19,8%	23,9%	32,0%
	Reziduális	4,8	3,4	-5,9	-1,6	-3,0	-1,8	
Összesen	Elemszám	610	2282	685	191	126	109	4003
	Várható érték	610,0	2282,0	685,0	191,0	126,0	109,0	4003,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	15,2%	57,0%	17,1%	4,8%	3,1%	2,7%	100,0%
	Arányszám: összes művelterület kategóriái	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		tanya és környezete állapotának változása az elmúlt 10 évben				Összesen
		javult	nem változott	romlott	Nem tudja	
leromlott állapotú tanya	Elemszám	23	203	1191	5	1422
	Várható érték	360,3	686,5	368,7	6,5	1422,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	1,6%	14,3%	83,8%	,4%	100,0%
	Arányszám: tanya és környezete állapotának változása az elmúlt 10 évben	2,0%	9,2%	100,0%	23,8%	31,0%
	Reziduális	-24,7	-30,9	59,9	-,7	
Összesen	Elemszám	1164	2218	1191	21	4594
	Várható érték	1164,0	2218,0	1191,0	21,0	4594,0
	Arányszám: leromlott állapotú tanya	25,3%	48,3%	25,9%	,5%	100,0%
	Arányszám: tanya és környezete állapotának változása az elmúlt 10 évben	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

A belterületekről kiköltöztek tanyái

E csoportba 1.086 tanya, a kérdézet tanyák 22,6 %-a tartozik. Elsősorban Pest megyében jellemzőek, itt a külterületi háztartásoknak majdnem a felét alkotják. Jelenlétük inkább a városok külterületére jellemző, Kecskemét és az egykori mezővárosok határában nagyobb arányban fordulnak elő. Az átlagosnál valamivel jobbak az útviszonyaik, és a belterület közvetlen közelében koncentráltabban fordulnak elő. A lakások magasabb komfortfokozatúak. Lakóik között a gyermekek és a 60 éven aluli felnőttek nagyobb arányban képviseltetik magukat, és viszonylag ritka az egy felnőttnek otthont adó háztartás.

Az átlagosnál több közöttük a mezőgazdasággal nem foglalkozó ill. az időszakosan lakott tanya. Egy kicsi, ám erősen fölülreprezentált csoportjuk azonban nagy volumenű, piacra termelő állattenyésztést folytat. A nem tősgyökeres tanyaiak telkei az átlagosnál egy fokkal gondozottabbak, viszont valamivel kevesebb közöttük a tájba illő porta. Jóval elterjedtebbek körükben az új építésű lakóházak, de egy kicsit magasabb a felújított, hagyományos házak aránya is.

E tanyák általában rendelkeznek gépkocsival és háztartási gépekkel, továbbá a tanyai átlag többszöröse közöttük a számítógéppel ill. internettel rendelkező háztartások aránya. Anyagi helyzetük a legtöbb esetben javult vagy stagnált az elmúlt évtized során, erősen eltérve ezzel a tanyavilágra általánosan jellemző, stagnáló-romló tendenciától.

Az átlagosnál jellemzőbbek a komplex fejlesztések, melyek elsősorban az ingatlanberuházások, az infrastrukturális fejlesztések, ill. a föld- és gépjárművásárlások területén fölülreprezentáltak.

Ezeknek az adatoknak a tükrében nyilvánvaló, hogy a fentebb már említett lecsúszó, kirekesztett réteg a belterületekről kiköltöző tanyaiaknak csupán egy kisebbségét alkotja. A legtöbb kiköltöző viszonylag jó anyagi helyzetben van, rendelkezik valamilyen biztos, a tanyai gazdálkodástól független jövedelemforrással, és a belterületihez hasonló, modernizált életmódot folytat.

Keresztábra							
		településtípus					Összesen
		Kecskemét	egykori mezőváros	egyéb város	falu	tanyaközség	
nem tanyai származású lakosok	Elemszám	131	162	111	332	350	1086
	Várható érték	91,6	123,4	125,2	376,6	369,2	1086,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	12,1%	14,9%	10,2%	30,6%	32,2%	100,0%
	Arányszám: településtípus	32,3%	29,7%	20,0%	19,9%	21,4%	22,6%
	Reziduális	4,9	4,2	-1,5	-3,2	-1,4	
Összesen	Elemszám	405	546	554	1666	1633	4804
	Várható érték	405,0	546,0	554,0	1666,0	1633,0	4804,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	8,4%	11,4%	11,5%	34,7%	34,0%	100,0%
	Arányszám: településtípus	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		megközelíthetőség				Összesen
		kiépített út	jó földút	járható földút	rossz földút	
nem tanyai származású lakosok	Elemszám	193	259	456	95	1003
	Várható érték	182,7	238,6	467,1	114,6	1003,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	19,2%	25,8%	45,5%	9,5%	100,0%
	Arányszám: megközelíthetőség	24,5%	25,2%	22,6%	19,2%	23,2%
	Reziduális	1,0	1,7	-0,8	-2,2	
Összesen	Elemszám	788	1029	2014	494	4325
	Várható érték	788,0	1029,0	2014,0	494,0	4325,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	18,2%	23,8%	46,6%	11,4%	100,0%
	Arányszám: megközelíthetőség	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra									
		a különböző fejlesztések száma							Összesen
		0	1	2	3	4	5	6	
nem tanyai származású lakosok	Elemszám	488	350	131	70	29	13	5	1086
	Várható érték	664,4	257,5	92,7	43,9	18,8	6,6	2,3	1086,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	44,9%	32,2%	12,1%	6,4%	2,7%	1,2%	,5%	100,0%
	Arányszám: a különböző fejlesztések száma	16,6%	30,7%	32,0%	36,1%	34,9%	44,8%	50,0%	22,6%
	Reziduális	-12,5	7,5	4,7	4,6	2,7	2,9	2,1	
Összesen	Elemszám	2939	1139	410	194	83	29	10	4804
	Várható érték	2939,0	1139,0	410,0	194,0	83,0	29,0	10,0	4804,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	61,2%	23,7%	8,5%	4,0%	1,7%	,6%	,2%	100,0%
	Arányszám: a különböző fejlesztések száma	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		elsősorban állattenyésztés					Összesen
		nem állattenyésztő gazdálkodás	önellátó	kis tételben árutermelő	nagy tételben árutermelő	Nem tudja	
nem tanyai származású lakosok	Elemszám	968	40	37	35	6	1086
	Várható érték	946,5	46,8	61,0	26,4	5,2	1086,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	89,1%	3,7%	3,4%	3,2%	,6%	100,0%
	Arányszám: elsősorban állattenyésztés	23,1%	19,3%	13,7%	29,9%	26,1%	22,6%
	Reziduális	2,2	-1,2	-3,6	1,9	,4	
Összesen	Elemszám	4187	207	270	117	23	4804
	Várható érték	4187,0	207,0	270,0	117,0	23,0	4804,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	87,2%	4,3%	5,6%	2,4%	,5%	100,0%
	Arányszám: elsősorban állattenyésztés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága				Összesen
		jól ellátott	közepesen ellátott	gyengén ellátott	nincsenek ilyen eszközök	
nem tanyai származású lakosok	Elemszám	311	401	197	100	1009
	Várható érték	235,2	422,3	219,2	132,3	1009,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	30,8%	39,7%	19,5%	9,9%	100,0%
	Arányszám: a tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága	31,2%	22,4%	21,2%	17,9%	23,6%
	Reziduális	6,5	-1,6	-1,9	-3,4	
Összesen	Elemszám	996	1788	928	560	4272
	Várható érték	996,0	1788,0	928,0	560,0	4272,0
	Arányszám: nem tanyai származású lakosok	23,3%	41,9%	21,7%	13,1%	100,0%
	Arányszám: a tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Időszakosan lakott tanyák

Az időszakosan lakott tanyák száma 347, a mintában szereplő összes tanyának mindössze 7,2 %-a. Bács-Kiskun megyére és a kisebb településekre inkább jellemzőek. Az országúttól és az anyatelepüléstől való távolsággal egyenes arányban nő a valószínűségük. Közműellátottságuk az átlagosnál alacsonyabb, de fölülreprezentáltak a tartályos gázt használó háztartások is. Igen sok időszakosan lakott tanya egyáltalán nem rendelkezik háztartási gépekkel.

Lakóik között elenyésző arányban vannak tősgyökeres tanyaiak, és kiemelkedően magas, 25 %-ot is meghaladó a külföldiek aránya. Egy nagyon jellemző csoportjuk a háromnál több, egyazon korosztályhoz tartozó személy által lakott tanyák. Az időszakosan lakott tanyákra a szociális problémák egyáltalán nem jellemzőek.

A gazdálkodás kevésbé elterjedt körökben, csaknem kétharmaduk nem folytat semmiféle mezőgazdasági tevékenységet. Az átlagosnál kevesebb földdel rendelkeznek. Többségük szép környezetű, gondozott tanya, és magas az új vagy fölújított épületek aránya. Állapotuk és anyagi helyzetük javult az elmúlt évtized során, és fokozottan jellemzőek rájuk a lakásépítések ill. -fölújítások.

Ebből az összképből egy üdülő tanyai jelleg bontakozik ki. Az időszakosan lakott tanyáknak, bár megközelíthetőségük, ellátottságuk (tulajdonosaik eltérő igényeiből és anyagi

helyzetéből természetszerűleg következően) erősen változó, közös jellemzőjük a gondozott, esztétikus tanyaporta és a lakóingatlan fejlesztése.

Keresztábra				
		gazdálkodási tevékenység		Összesen
		van	nincsen	
időszakosan lakott	Elemszám	212	135	347
	Várható érték	261,6	85,4	347,0
	Arányszám: lakóhely	61,1%	38,9%	100,0%
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	7,6%	14,9%	9,4%
	Reziduális	-6,5	6,5	
Összesen	Elemszám	2784	909	3693
	Várható érték	2784,0	909,0	3693,0
	Arányszám: lakóhely	75,4%	24,6%	100,0%
	Arányszám: nem folytat gazdálkodási tevékenységet	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		MEGYE			Összesen
		Bács-Kiskun	Csongrád	Pest	
időszakosan lakott	Elemszám	273	57	17	347
	Várható érték	213,0	112,3	21,7	347,0
	Arányszám: lakóhely	78,7%	16,4%	4,9%	100,0%
	Arányszám: MEGYE	12,0%	4,8%	7,4%	9,4%
	Reziduális	6,9	-6,7	-1,1	
Összesen	Elemszám	2267	1195	231	3693
	Várható érték	2267,0	1195,0	231,0	3693,0
	Arányszám: lakóhely	61,4%	32,4%	6,3%	100,0%
	Arányszám: MEGYE	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a családfenntartó tanyai lakos				Összesen
		tősgyökeres tanyai	nem tanyai gyökerű	külföldi állampolgár	Nem tudja	
időszakosan lakott	Elemszám	63	125	77	28	293
	Várható érték	199,0	76,9	9,6	7,5	293,0
	Arányszám: lakóhely	21,5%	42,7%	26,3%	9,6%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	2,6%	13,5%	66,4%	31,1%	8,3%
	Reziduális	-17,8	6,7	23,1	8,0	
Összesen	Elemszám	2401	928	116	90	3535
	Várható érték	2401,0	928,0	116,0	90,0	3535,0
	Arányszám: lakóhely	67,9%	26,3%	3,3%	2,5%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		az épület jellege					Összesen
		új építésű (1990. után)	szocializmusban épült	hagyományos építésű, korszerűsített	hagyományos építésű, megújítható	hagyományos építésű, nem megújítható	
időszakosan lakott	Elemszám	48	63	119	91	16	337
	Várható érték	27,8	100,1	63,3	129,1	16,7	337,0
	Arányszám: lakóhely	14,2%	18,7%	35,3%	27,0%	4,7%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	16,1%	5,9%	17,5%	6,6%	8,9%	9,3%
	Reziduális	4,2	-4,6	8,1	-4,5	-,2	
Összesen	Elemszám	299	1076	681	1388	179	3623
	Várható érték	299,0	1076,0	681,0	1388,0	179,0	3623,0
	Arányszám: lakóhely	8,3%	29,7%	18,8%	38,3%	4,9%	100,0%
	Arányszám: az épület jellege	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		gázzal való ellátottság				Összesen
		vezetékes	tartályos	PB palackos	nincs gáz	
időszakosan lakott	Elemszám	25	20	168	82	295
	Várható érték	38,2	8,5	213,1	35,2	295,0
	Arányszám: lakóhely	8,5%	6,8%	56,9%	27,8%	100,0%
	Arányszám: gázzal való ellátottság	5,5%	20,0%	6,7%	19,7%	8,5%
	Reziduális	-2,4	4,2	-6,1	8,8	
	Reziduális	-,9	-1,1	2,4	-1,9	
Összesen	Elemszám	452	100	2519	416	3487
	Várható érték	452,0	100,0	2519,0	416,0	3487,0
	Arányszám: lakóhely	13,0%	2,9%	72,2%	11,9%	100,0%
	Arányszám: gázzal való ellátottság	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Gyarapodó tanyák

Azokat a háztartásokat soroltuk ide, amelyekben az utóbbi tíz év során legalább kétféle fejlesztés, beruházás történt, vagy anyagi helyzetük javult. Ez 1.057 tanyát, a minta 22 %-át jelenti. Csongrád megyében kevésbé jellemzőek. A városok határában elterjedtebbek mint a községekében, és általában a közutaktól csak néhány száz méteres, jó minőségű bekötőút választja el őket. Jó a közműellátottságuk.

Lakóik között magas a nem tanyai gyökerűek és a külföldiek aránya. Többségükben két 35 év feletti felnőtt él, fölülreprezentáltak közöttük a gyermekek és fiatalok, és az összes tanyához képest nagyon alacsony az idősök által is lakott háztartások aránya. Ez arra utal, hogy a gyarapodó tanyákon elsősorban kétszülős, nukleáris családok élnek. Szociális problémák csupán mintegy tizedükre jellemzőek, ami az átlagosnál lényegesen kedvezőbb.

Nagy többségük foglalkozik mezőgazdasággal, és az átlagnál jóval magasabb, majdnem 40 % azok aránya, amelyeknek a gazdálkodásból származik a legfontosabb bevétele. Jellemzőek rájuk az átlagnál fejlettebb termelési eszközök, a korszerű eszközökkel gazdálkodó tanyák pedig többségükben ide tartoznak. A gyarapodó tanyák erősen fölülreprezentáltak a 10 hektárnál nagyobb földterülettel rendelkező tanyák között. Minden második gyarapodó tanya csupán önellátó gazdálkodást folytat – ezeknek a fő jövedelme minden bizonnyal munkahelyről vagy vállalkozásból származik. Ugyanakkor a nagy tételben értékesítő tanyák mintegy kétharmada is közülük kerül ki. Erre a 30 % körüli csoportra már az ágazati specializáció a jellemző.

Az átlagnál magasabb a gondozott, tájba illő tanyák aránya, a legtöbb lakóház pedig új építésű vagy fölújított. Háztartási gépekkel, gépjárművel a többségük rendelkezik, és minden tizedik gyarapodó tanyán internet-elérhetőség is van. Ez utóbbi szinte kizárólag e tanyákra jellemző.

A fentiekből megállapítható, hogy a tanyák mintegy ötöde fejlődőképesebb, és komoly esélye van a fennmaradásra. Adataink tükrében két fő csoportjuk különíthető el – a mezőgazdasági árutermelésből és a tanyán kívüli munkavégzésből élők csoportja. A gyarapodó tanyák korszerkezete fiatalos és anyagi helyzetük viszonylag kedvező. Valamilyen szintű tanyai gazdálkodás még a más tevékenységből élő háztartásokra is általánosan jellemző.

E kedvező adatok arra engednek következtetni, hogy a jövőben talán e csoport válik majd a tanyavilág jellegadó csoportjává, amely körül újra kikristályosodhat egy tanyai társadalom. A gyarapodó tanyák erős mezőgazdasági kötődését látván úgy véljük, hogy a fenti lehetőség csak akkor valósulhat meg, ha a mezőgazdaság országos helyzete – akár alulról, akár fölülről építkezve – a közeljövőben normalizálódni fog.

Keresztábra						
		a családfenntartó tanyai lakos				Összesen
		tősgyökeres tanyai	nem tanyai gyökerű	külföldi állampolgár	Nem tudja	
gyarapodó tanya	Elemszám	587	370	46	18	1021
	Várható érték	709,4	255,6	30,4	25,7	1021,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	57,5%	36,2%	4,5%	1,8%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	19,5%	34,1%	35,7%	16,5%	23,5%
	Reziduális	-9,5	9,5	3,3	-1,8	
Összesen	Elemszám	3014	1086	129	109	4338
	Várható érték	3014,0	1086,0	129,0	109,0	4338,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	69,5%	25,0%	3,0%	2,5%	100,0%
	Arányszám: a családfenntartó tanyai lakos	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		gyermek száma a háztartásban				Összesen	
		0	egy gyermek	két gyermek	három gyermek		négy vagy több gyermek
gyarapodó tanya	Elemszám	588	144	215	66	44	1057
	Várható érték	745,9	110,7	123,4	40,3	36,7	1057,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	55,6%	13,6%	20,3%	6,2%	4,2%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	17,3%	28,6%	38,3%	36,1%	26,3%	22,0%
	Reziduális	-12,1	3,8	9,9	4,7	1,4	
Összesen	Elemszám	3390	503	561	183	167	4804
	Várható érték	3390,0	503,0	561,0	183,0	167,0	4804,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	70,6%	10,5%	11,7%	3,8%	3,5%	100,0%
	Arányszám: gyermekek száma a háztartásban	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		mezőgazdaság mint jövedelemforrás			Összesen
		nem jövedelemforrás	kiegészítő jövedelemforrás	fő jövedelemforrás	
gyarapodó tanya	Elemszám	303	321	388	1012
	Várható érték	412,1	363,4	236,5	1012,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	29,9%	31,7%	38,3%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdaság mint jövedelemforrás	17,1%	20,6%	38,2%	23,3%
	Reziduális	-8,0	-3,2	12,9	
Összesen	Elemszám	1769	1560	1015	4344
	Várható érték	1769,0	1560,0	1015,0	4344,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	40,7%	35,9%	23,4%	100,0%
	Arányszám: mezőgazdaság mint jövedelemforrás	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra					
		számítógéppel való ellátottság és internetelérés			Összesen
		nincsen számítógép	van számítógép	van internet is	
gyarapodó tanya	Elemszám	785	172	100	1057
	Várható érték	961,1	67,8	28,2	1057,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	74,3%	16,3%	9,5%	100,0%
	Arányszám: számítógéppel való ellátottság és internetelérés	18,0%	55,8%	78,1%	22,0%
	Reziduális	-21,3	14,8	15,5	
Összesen	Elemszám	4368	308	128	4804
	Várható érték	4368,0	308,0	128,0	4804,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	90,9%	6,4%	2,7%	100,0%
	Arányszám: számítógéppel való ellátottság és internetelérés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		település jogállása		Összesen
		város	község	
gyarapodó tanya	Elemszám	387	670	1057
	Várható érték	331,1	725,9	1057,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	36,6%	63,4%	100,0%
	Arányszám: település jogállása	25,7%	20,3%	22,0%
	Reziduális	4,2	-4,2	
Összesen	Elemszám	1505	3299	4804
	Várható érték	1505,0	3299,0	4804,0
	Arányszám: beruházás és/vagy anyagi gyarapodás	31,3%	68,7%	100,0%
	Arányszám: település jogállása	100,0%	100,0%	100,0%

Mezőgazdasági termékeiket értékesítő tanyák

1.572 tanya, a minta 32,7 %-a, tehát minden harmadik tanya folytat valamilyen szintű értékesítést. Vajon erre az előzőnél tágabb csoportra is jellemzőek-e az átlagosnál kedvezőbb adottságok? Ha igen, az nagyban megkönnyítené a tanyai társadalomképződés főtebb említett lehetőségét.

Csongrád megyében és a tanyaközségekben elterjedtebbek, ami a Szeged-környéki tanyák egykori anyavárosukat élelmiszerellátásában betöltött fontos szerepének továbbélésére enged következtetni. A belterülethez általában közel fekszenek, bekötőútjuk pedig az átlagosnál jobb minőségű, ami magától értetődően megkönnyíti az értékesítést. Mindezek a környező piacok fontosságára, a közeli nagyváros ellátására történő élelmiszertermelésre utalnak. Közműellátottságuk átlag fölötti.

Erre a csoportra a tősgyökeres tanyaiak túlsúlya jellemző. A háztartások többsége két felnőttből vagy két idős személyből áll, az átlagnál valamivel magasabb a gyermekek és fiatalok aránya. Szociális problémák az átlagosnál kevésbé jellemzik őket.

Többségüknek fő jövedelemforrása a mezőgazdaság, ám egy igen jelentős kisebbségüknek csupán kiegészítő jövedelmet jelent. Ez egyrészt a több lábbon állásra utal, ami csökkenti e tanyaiak kiszolgáltatottságát az agrárium mindenkori helyzetének, másfelől viszont gátolja egy professzionális, modern eszközöket használó termelői réteg kialakulását. A legelterjedtebbek a közepes eszközállománnyal gazdálkodó tanyák, és az átlagnál jóval magasabb arányban vannak jelen közöttük a korszerű eszközökkel termelő gazdaságok. Többségükre a kicsi, 10 hektár alatti földterület jellemző, de minden negyedik közülük ennél nagyobb birtokkal rendelkezik. A legtöbb árutermelő tanya csak kis tételben értékesíti termékeit – ezekre leginkább a vegyes gazdálkodás a jellemző. Nagy tételű eladásra minden

negyedik ilyen tanya termel, ezekre már az ágazati specializáció, azon belül pedig a növénytermelés túlsúlya jellemző. A saját termék földolgozására még e tanyák között is alig akad példa.

E tanyák környezeti állapota, épületeik állaga az átlagosnál valamivel jobb, de figyelemre méltóan magas, 30 % körüli az aránya a leromlott környezetű, tájidegen, förlújítatlan lakóépülettel rendelkező tanyatelkeknek.

Az összes tanyánál jóval magasabb az elektromos háztartási eszközökkel ellátott háztartások aránya, minden tizedikben még számítógép is található. Minden második árutermelő tanya rendelkezik valamilyen teherszállító járművel. Ezen eszközök esetében is megfigyelhető, hogy 20-30 %-uk nem vagy alig ellátott, így lakóik hagyományos, kevésbé modernizált életformát folytatnak.

Az átlagosnál magasabb körökben a fejlesztések, beruházások aránya, különösen a gazdálkodást érintő fejlesztéseket illetően (gép-, föld- és járművásárlás, gazdasági épületek építése vagy förlújítása). E téren is megfigyelhető az árutermelő tanyák erős polarizációja: míg majdnem felükben semmiféle fejlesztés nem történt az elmúlt tíz év során, addig a fejlesztő tanyák többsége komplex, nemritkán három-négy területre is vonatkozó beruházást hajtott végre. Anyagi gyarapodás vagy többirányú fejlesztés minden harmadik tanyában figyelhető meg.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a termékeiket értékesítő tanyák nem alkotnak homogén csoportot. Erős összefüggést mutatnak a fejlődőképességre, az ellátottságra és a nagy tételű értékesítésre vonatkozó mutatók. Ezek a kedvező értékek az árutermelő tanyák mintegy 25 %-ára vonatkoznak – eszerint minden tizenkettedik tanya tartozik ebbe a csoportba. Ez utóbbi csoport szinte szám szerint megegyezik a mezőgazdasági árutermelésből élő gyarapodó tanyák csoportjával, ami arra utal, hogy nagyjából ugyanazokról a háztartásokról lehet szó. Ez az egybeesés megerősíti, hogy az összes tanya mintegy 8-9 %-a, vagyis nagyjából minden tizenkettedik külterületi háztartás tud biztonságosan megélni a mezőgazdaságból. A fennmaradó többség azonban erősen változó életkörülmények között él, s közülük azok, akiknek nincsen más, a mezőgazdaságnál fontosabb bevételi forrása, sok esetben a külső természeti és gazdasági tényezőknek kiszolgáltatva, nemritkán teljes szegénységben éli életét.

Keresztábra					
		MEGYE			Összesen
		Bács-Kiskun	Csongrád	Pest	
mezőgazdasági termékek értékesítése	Elemszám	969	544	59	1572
	Várható érték	987,2	485,3	99,5	1572,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	61,6%	34,6%	3,8%	100,0%
	Arányszám: MEGYE	32,1%	36,7%	19,4%	32,7%
	Reziduális	-1,2	3,9	-5,1	
Összesen	Elemszám	3017	1483	304	4804
	Várható érték	3017,0	1483,0	304,0	4804,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	62,8%	30,9%	6,3%	100,0%
	Arányszám: MEGYE	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		35 év alatti fiatalok a háztartásban					Összesen
		0	egy fiatal	két fiatal	három fiatal	négy vagy több fiatal	
mezőgazdasági termékek értékesítése	Elemszám	1157	203	181	9	22	1572
	Várható érték	1198,3	178,3	162,3	9,8	23,2	1572,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	73,6%	12,9%	11,5%	,6%	1,4%	100,0%
	Arányszám: 35 év alatti fiatalok a háztartásban	31,6%	37,2%	36,5%	30,0%	31,0%	32,7%
	Reziduális	-3,0	2,4	1,9	-,3	-,3	
Összesen	Elemszám	3662	545	496	30	71	4804
	Várható érték	3662,0	545,0	496,0	30,0	71,0	4804,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	76,2%	11,3%	10,3%	,6%	1,5%	100,0%
	Arányszám: 35 év alatti fiatalok a háztartásban	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra								
		gazdálkodás a tanyán					Nem tudja	Összesen
		hagyományos eszközökkel termelő tanya	közepes eszközállománnyal rendelkező tanya	korszerű termelési eszközökkel felszerelt tanya	gazdálkodást nem folytató tanya	gazdálkodást nem folytató tanya		
mezőgazdasági termékek értékesítése	Elemszám	646	728	135	12	1	23	1545
	Várható érték	729,2	302,5	50,4	359,9	83,5	19,5	1545,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	41,8%	47,1%	8,7%	,8%	,1%	1,5%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodás a tanyán	30,8%	83,7%	93,1%	1,2%	,4%	41,1%	34,8%
	Reziduális	-5,3	33,8	15,0	-25,9	-11,5	1,0	
Összesen	Elemszám	2097	870	145	1035	240	56	4443
	Várható érték	2097,0	870,0	145,0	1035,0	240,0	56,0	4443,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	47,2%	19,6%	3,3%	23,3%	5,4%	1,3%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodás a tanyán	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra							
		elsősorban növénytermesztés				Nem tudja	Összesen
		nem csak növénytermesztés	önellátó	kis tételben árutermelő	nagy tételben árutermelő		
mezőgazdasági termékek értékesítése	Elemszám	961	20	396	172	23	1572
	Várható érték	1278,8	99,8	129,6	56,3	7,5	1572,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	61,1%	1,3%	25,2%	10,9%	1,5%	100,0%
	Arányszám: elsősorban növénytermesztés	24,6%	6,6%	100,0%	100,0%	100,0%	32,7%
	Reziduális	-25,1	-10,1	29,8	19,2	6,9	
Összesen	Elemszám	3908	305	396	172	23	4804
	Várható érték	3908,0	305,0	396,0	172,0	23,0	4804,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	81,3%	6,3%	8,2%	3,6%	,5%	100,0%
	Arányszám: elsősorban növénytermesztés	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra								
		gazdálkodás a tanyán					Nem tudja	Összesen
		hagyományos eszközökkel termelő tanya	közepes eszközállománnyal rendelkező tanya	korszerű termelési eszközökkel felszerelt tanya	gazdálkodást nem folytató tanya	gazdálkodást nem folytató tanya		
mezőgazdasági termékek értékesítése	Elemszám	646	728	135	12	1	23	1545
	Várható érték	729,2	302,5	50,4	359,9	83,5	19,5	1545,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	41,8%	47,1%	8,7%	,8%	,1%	1,5%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodás a tanyán	30,8%	83,7%	93,1%	1,2%	,4%	41,1%	34,8%
	Reziduális	-5,3	33,8	15,0	-25,9	-11,5	1,0	
Összesen	Elemszám	2097	870	145	1035	240	56	4443
	Várható érték	2097,0	870,0	145,0	1035,0	240,0	56,0	4443,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	47,2%	19,6%	3,3%	23,3%	5,4%	1,3%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodás a tanyán	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra						
		a tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága				Összesen
		jól ellátott	közepesen ellátott	gyengén ellátott	nincsenek ilyen eszközök	
mezőgazdasági termékek értékesítése	Elemszám	472	677	213	112	1474
	Várható érték	343,7	616,9	320,2	193,2	1474,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	32,0%	45,9%	14,5%	7,6%	100,0%
	Arányszám: a tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága	47,4%	37,9%	23,0%	20,0%	34,5%
	Reziduális	9,8	3,9	-8,4	-7,7	
Összesen	Elemszám	996	1788	928	560	4272
	Várható érték	996,0	1788,0	928,0	560,0	4272,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	23,3%	41,9%	21,7%	13,1%	100,0%
	Arányszám: a tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Keresztábra				
		gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése		Összesen
		nem	igen	
mezőgazdasági termékek értékesítése	Elemszám	1249	323	1572
	Várható érték	1447,3	124,7	1572,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	79,5%	20,5%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése	28,2%	84,8%	32,7%
	Reziduális	-22,6	22,6	
Összesen	Elemszám	4422	381	4803
	Várható érték	4422,0	381,0	4803,0
	Arányszám: mezőgazdasági termékek értékesítése	92,1%	7,9%	100,0%
	Arányszám: gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése	100,0%	100,0%	100,0%

ÖSSZEGZÉS

A Homokhátság jellegzetes tanyatípusai

Az eddigiek során részletes elemzésben hasonlítottuk össze az egyes jellemzőik tekintetében markánsan elkülönülő tanyacsoportokat. Az elemzés tapasztalataiból kiindulva az alábbiakban fölvázoljuk a homokhátsági külterületek körképét. E tanyai típusok természetesen nem teljesen azonosak egyetlen létező tanyával sem, ám összességükben mégis a valósághoz közel álló képet adnak napjaink tanyavilágáról. A körkép jól láthatóan bemutatja kutatásunk egyik általános tapasztalatát, miszerint vannak ugyan megújuló, korunk megváltozott körülményeihez alkalmazkodó tanyák, de a – nyomokban még ma is föllelhető – hagyományos tanyai életformának már nincsen jövője (ld. a táblázat utolsó két oszlopát).

	lakófunkció	gazdálkodási funkció	mg. termékek értékesítése	szociális problémák	fejlődőképesség	hagyományos tanyai életforma
„Hagyományos” tanyák	+	+	+	(+)	–	+
Farmszerűen gazdálkodó tanyák	+	+	+	–	+	–
Leromló állapotú tanyák	+	(+)	–	+	–	–
Modernizált, nem termelő tanyák	+	(+)	–	–	+	–
Hobby- és üdülőtanyák	–	–	–	–	+	–
Városszéli, agglomerálódó tanyák	+	–	–	–	+	–

A homokhátsági tanyatípusok néhány jellemző tulajdonsága.

„Hagyományos” tanyák. A külterületi háztartások különböző csoportjainak vizsgálata során rendre nagy számban jelentek meg olyan tanyák, amelyek viszonylag nagy mértékben megőrizték a fél évszázaddal ezelőtt még általánosan jellemző tanyai életformát. E tanyákhoz általában több lábbon álló, földműveléssel és állattartással egyaránt foglalkozó gazdaság tartozik, amely fedezi a lakók fogyasztási szükségleteinek egy részét, valamint kis mennyiségben értékesítésre is termel.

Természetesen a „hagyományos” tanyák sem élnek teljesen hagyományos módon. Legtöbbjükre a modern életformának valamiféle, napjainkban elfogadott minimuma jellemző (pl. fűtött kút, palackos gáz). Lakosságuk erősen elöregedett, és sok az elszegényedő, leromló

tanya is. Mindezek arra utalnak, hogy ez a típus kevésbé fejlődőképes, és elterjedtsége a közeljövőben tovább fog csökkenni.

Farmszerűen gazdálkodó tanyák. E tanyákra a termékeit nagy mennyiségben értékesítő, vállalkozásszerűen folytatott mezőgazdasági termelés jellemző. Többségük megfelelően közművesített, modern eszközökkel és berendezésekkel jól ellátott háztartás. Gazdaságukat fejlődőképesség és erős ágazati specializáció jellemzi. E tanyatípus egyfelől a hagyományos tanyák megújulásra képes, napjaink megváltozott körülményeihez alkalmazkodó formájának tekinthető. Emellett szólnak azok a sajátosságai, hogy mezőgazdasági tevékenységből él, és megvalósul benne a külterületi lakó- és munkahely egysége. Másfelől azonban elgondolkodtató, hogy néhány meghatározó vonását illetően lényegileg eltér a hagyományos tanyai életformától és gazdálkodástól. Ilyen lényegi különbség, hogy a farmszerűen gazdálkodó tanyák nem önellátóak, a fogyasztásra szánt mezőgazdasági termékeket szinte kizárólag a piacról szerzik be, és legtöbbjük gépesített, monokultúrás tömegtermelést folytat.

Leromló állapotú tanyák. Az elszegényedő, kirekesztett külterületi lakosság otthonai. E lakosság elsősorban az egykori külterületi népesség kevésbé mobil, érvényesülésre képtelen, „kint ragadt” elemeiből, kisebb mértékben pedig a belterületről kiszoruló szegény rétegekből tevődik össze. A leromló állapotú tanyák elsődlegesen lakófunkciót töltenek be, gazdasági funkciójuk kevésbé jellemző. Általánosan elterjedtek körükben a szociális és megélhetési problémák, az alacsony fokú közműellátottság, valamint a rossz lakáskörülmények. Környezetük sok esetben lepusztult és tájidegen.

Modernizált, nem termelő tanyák. Elemzésünk során nagy számban találkozhattunk jó állapotú, fejlődő tanyákkal, amelyek nem folytatnak mezőgazdasági ártermelést. Ezek általában a városokból kiköltöző, valamilyen okból a külterületi lakóhely mellett döntő családok otthonai. Többségük kihasználja a ház körüli gazdálkodás lehetőségét, de a legtöbb esetben csupán hobbi-, esetleg önellátási szintű kertészkedést vagy állattartást jelent. Közművekkel jól ellátott, modernizált háztartásaik funkciójukban erősen különböznek a hagyományos tanyáktól, így inkább tekinthetők afféle kihelyezett városi lakóhelynek mint a tanyai településforma szerves folytatásának.

Hobby- és üdülőtanyák. Adataink szerint a tanyai turizmus jellemző formája nem a fizetővendég-fogadás, hanem a periférikus fekvésű, általában alacsony vételáron megvásárolható tanyák megvétele és följújítása. E tanyák a legtöbb esetben csak időszakosan lakottak, hiszen tulajdonosaik általában megtartják távolabb fekvő, lakóhelyüket, és csak egy bizonyos időközönként, szabad idejük eltöltése vagy nyaralás céljából keresik föl őket. A

külföldi származású tanyalakók többsége e tanyatípushoz kötődik. A hobbi- és üdülőtanyák jellemzően jó állapotú, szép környezetben fekvő ingatlanok, háztartásaik felszereltsége különböző modern eszközökkel erősen változó. E tanyatípus képviselői általában nagyon laza szállal kötődnek a tanyai lakossághoz, viszont egyes esetekben a külvilágra tárt kaput, értékes kapcsolatrendszerek lehetőségét, ezáltal az innováció forrását jelenthetik a formálódó tanyai társadalom számára.

Városszéli, agglomerálódó tanyák. Egyes tanyás települések, elsősorban a városok belterületének közvetlen közelében megfigyelhető a mezőgazdasági tevékenységet nem folytató, kizárólag lakófunkciót betöltő háztartások sűrűsödése. Ezekre a tanyák átlagához képest kiemelkedő infrastrukturális ellátottság, a nagyarányú ingatlanfejlesztés és a modern háztartási eszközök fokozott jelenléte jellemző. Lakóik munkájuk és személyes kapcsolataik révén erősen kötődnek az anyatelepüléshez, a külterületi lakossággal és életformával viszont a legtöbb esetben semmilyen kapcsolatban nem állnak. Az ilyen háztartások által elfoglalt határrészek már semmi esetre sem tanyának, hanem inkább a települések növekedési területének tekinthetők, amelyek előbb-utóbb várhatóan jogilag is a belterület részévé válnak.

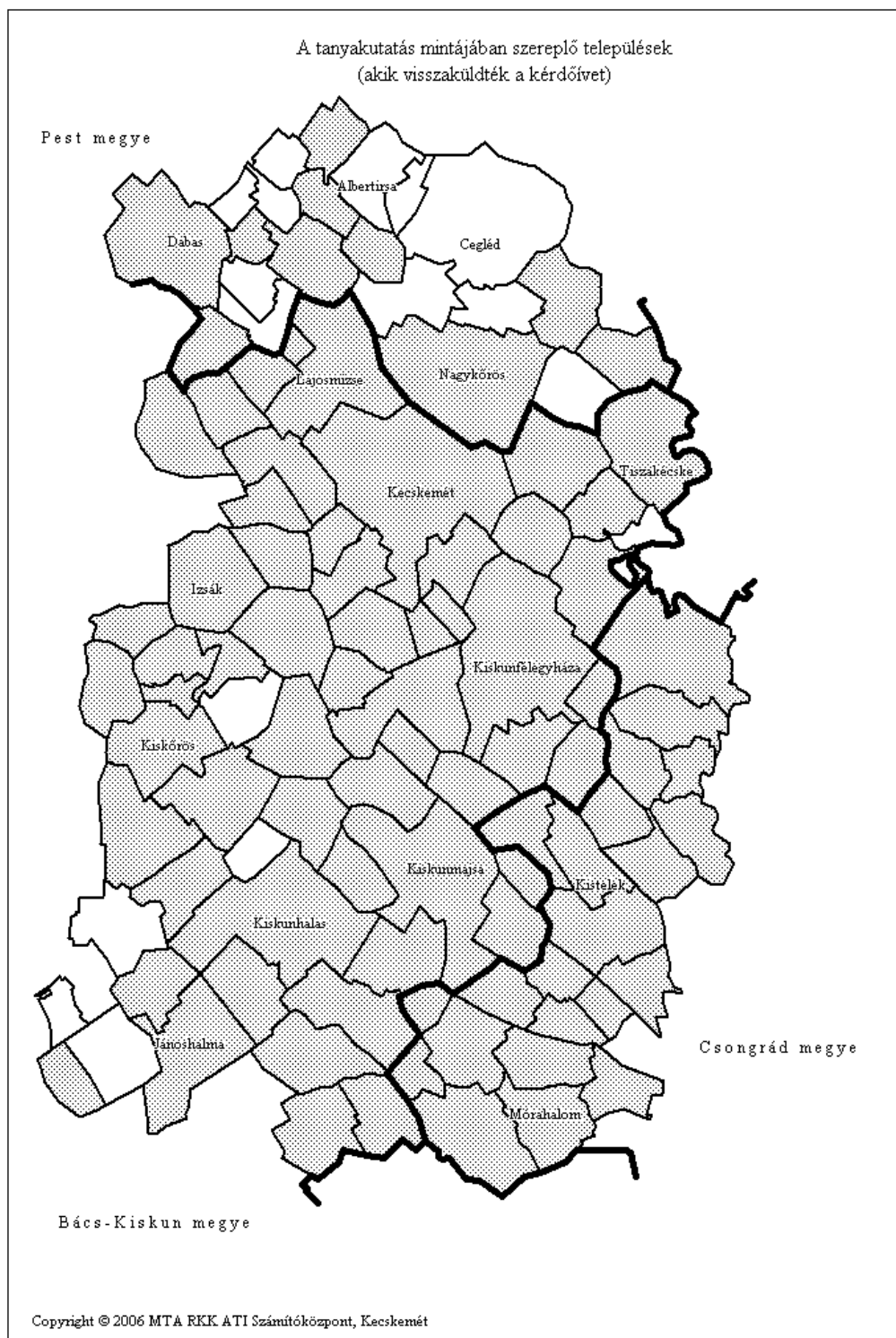
* * *

A homokhátsági tanyakutatás következő szakaszában a külterületi lakosság jövőbeli szándékainak mélyfúrás-szerű megismerését, a napjainkban ki- és átalakuló (?) új tanyai társadalom „kristályosodási pontjainak” föltárását javasoljuk, amelynek módszereként a felsorolt tanyatípusok részletes, terepi vizsgálatát ajánljuk.

A javasolható kutatási helyszínek olyan kisebb mintatérsegekre – jellemzően egy-egy határrészre, esetleg kisebb településhatárra – terjednének ki, amelyekben a vizsgálható és kijelölt tanyatípusok az átlagosnál jóval magasabb arányban fordul elő.

MELLÉKLETEK

1. A 2005. évi tanyakutatás mintájában szereplő települések

2. Az adatgyűjtés során alkalmazott tanyai adatlap

Homokhátsági tanyaák adatlapja

(Készült a Miniszterelnöki Hivatal Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatalának megbízásából)

1. Település neve:

2. Külterületi határrész neve:

3. A tanya postai címe:

4. A legközelebbi kövesút távolsága:

5. Az anyatelepülés távolsága:

6. A tanyán élők demográfiai jellemzői

Eltartott gyerek	Fiatal személy (~ 35 év alatti nem eltartott)	Középkorú személy (~ 35-59 év közötti)	Idős személy (~ 60 év feletti)

A következő kérdések kitöltési módja: a megfelelő válaszlehetőségek utáni üres négyzetbe írt „X”.
Több helyen több válasz is lehetséges, amikre legyen a kitöltéskor értelemszerűen tekintettel!

7. A tanyai lakos (a családfenntartó)

Tösgyökeres tanyai	Nem tanyai gyökerű	Külföldi állampolgár	Tanyabérlő
--------------------	--------------------	----------------------	------------

8. Foglalkozási, megélhetési és funkcionális jellemzők (több válasz is lehetséges)

A családfenntartó, vagy tulajdonos foglalkozása:			
Tanyán (helyben) folytatott jövedelemszerző tevékenység(ek)	Mezőgazdaság	Fő jövedelemforrás	
		Kiegészítő jövedelemforrás	
	Idegenforgalom-vendéglátás	Fő jövedelemforrás	
		Kiegészítő jövedelemforrás	
Egyéb:	Fő jövedelemforrás		
	Kiegészítő jövedelemforrás		
Elsősorban lakóhelyként szolgáló tanya (legfeljebb önellátó kertészkedéssel)			
Időszakosan lakott hobby és üdülő tanya			
Munkanélküli személy is él a tanyán			
A tanya szociális, megélhetési gondokkal terhelt			

9. Gazdálkodás a tanyán

Hagyományos, egyszerű termelési eszközökkel és élőmunkával termelő tanya	
Közepes eszközállománnyal, (kisebb gépekkel, művi berendezésekkel) rendelkező tanya	
Korszerű termelési eszközökkel felszerelt tanya, nagy termelési intenzitással	
Bio/ökogazdálkodást folytató tanya (másodsorban is megjelölhető)	
Gazdálkodást nem folytató tanya	

10. A tanyán folytatott mezőgazdasági tevékenység jellege és a legfontosabb értékesített termékek

	Önellátó	Kis tételben árutermelő	Nagy tételben árutermelő	A gazdaság legfontosabb értékesített termékei
Vegyes gazdálkodás				
Elsősorban állattenyésztés				
Elsősorban növénytermesztés				
Saját termény/termék feldolgozása				

11. A tanyaához tartozó földterület hozzávetőleges nagysága

A tanyai gazdaság saját tulajdonában:..... ha	A tanyai gazdaság által bérelt: ha
--	--

12. A tanya tágabb természeti környezetének jellege

Szép, értékes természeti környezetben lévő	
Leromlott vagy romló környezetben lévő	

13. A tanya telek környezeti állapota

Gondozott környezetű tanya (környezetükre odafigyelő lakosokkal)	
Átlagos környezetű tanya (kevésbé gondoskodó lakosokkal)	
Romló környezetű tanya (ahol alig figyelnek a környezetre)	
Kifejezetten rossz környezetű tanya (ahol elhanyagolják, szennyezik környezetüket)	

14. A tanyaépület jellege, állaga

Új építésű tanyai ingatlan (1990 után épült)		
A szocializmusban épült, a korra jellemző sátor, vagy nyeregtetős tanyai ingatlan		
Hagyományos építésű	Láthatóan korszerűsített, átépített tanyai ingatlan	
	Megújítható, fejleszthető tanyai ingatlan	
	Nem megújítható tanyai ingatlan	

15. A tanya megjelenése a tájban

Tájba illő elemek (Több válasz is megjelölhető)		Tájidegen elemek (Több válasz is megjelölhető)	
Tanyát övező facsoport		Fátlan tanya telek	
Kert szőlővel és gyümölcsfákkal		Tájidegen területhasználat	
Hagyományos építészeti formát őrző épületek		Tájidegen építészeti, szerkezeti megoldások	
Rendezetten elhelyezkedő épületegyüttes		Rendszertelenül elszórt épületek	
Arányos méretű épületek		Aránytalanul nagyméretű építmény(ek)	

16. A tanya infrastrukturális helyzete

Áram	Ivóvíz	Gáz	Telefon	Megközelíthetőség
Hálózati	Vezetékes	Vezetékes	Vezetékes	Kiépített út
Generátor	Fúrt kút	Tartályos	Rádiótelefon	Jó földút
Nincs	Ásott kút	PB gázpalack	Mobiltelefon	Járható földút
	Hordják	Nincs	Nincs	Rossz földút

17. A tanya elektromos háztartási eszközökkel való ellátottsága

Jól ellátott	Közepesen ellátott	Gyengén ellátott	Nincsenek ilyen eszközök
--------------	--------------------	------------------	--------------------------

18. Rendelkeznek-e a vizsgált tanya élők

Személygépkocsival	Kisáru-szállító járművel, vagy utánfutóval	Parabola-antennával	Fagyasztóládával vagy -szekrényvel	Számítógéppel	Internet kapcsolattal

19. Ítéld meg, hogy a tanya-hoz az elmúlt 5 évben milyen fejlesztések kapcsolódtak (több válasz is lehet)

Lakóingatlan építés, felújítása	Gazdasági épületek építése, felújítása	Infrastruktúra-fejlesztés (út, víz, gáz stb.)	Gépjárművásárlás	Földvásárlás vagy bérlés	Gazdálkodáshoz szükséges gépi eszközök beszerzése

20. Ítéld meg, hogyan változott a tanya és környezetének állapota az elmúlt 10 évben

Javult		Nem változott		Romlott	
--------	--	---------------	--	---------	--

21. Ítéld meg a tanyai háztartás anyagi helyzetének alakulását az elmúlt 10 évben

Javult		Nem változott		Romlott		Nem tudja	
--------	--	---------------	--	---------	--	-----------	--

Köszönjük közreműködő, szíves segítségét!

TARTALOM

Bevezető.....	2
I. A homokhátsági tanyák általános jellemzői.....	3
Lakosság.....	3
A modern életforma elterjedése.....	6
Környezet.....	7
Infrastrukturális fejlettség.....	9
Gazdálkodás.....	11
Gyarapodás és fejlesztések.....	14
II. Területi és települési különbségek.....	17
Megyék szerinti különbségek.....	17
Városi és községi külterületek.....	24
A különféle várostípusok külterületei.....	28
A tanyaközségek külterületeinek sajátos jellemzői.....	35
III. A tanyák néhány funkcionális csoportja.....	40
Mezőgazdasági tevékenységet nem folytató tanyák.....	40
Romló vagy leromlott állapotú tanyák.....	44
A belterületekről kiköltözötték tanyái.....	47
Időszakosan lakott tanyák.....	50
Gyarapodó tanyák.....	52
Mezőgazdasági termékeiket értékesítő tanyák.....	56
Összegzés.....	62
A Homokhátság jellegzetes tanyatípusai.....	62
Mellékletek.....	65
1. A 2005. évi tanyakutatás mintájában szereplő települések.....	65
2. Az adatgyűjtés során alkalmazott tanyai adatlap.....	66